

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

117463

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE İŞBİRLİĞİNE DAYALI
ÖĞRENME YÖNTEMİNİN İLKÖĞRETİM 4. SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN BİLİŞSEL ERİŞİ DÜZEYLERİNE ETKİSİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Barış ÇETİN

T 117463

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DÜZENLEME VE İZLENİM MERKEZİ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK

ÖNSÖZ

Bugün ilköğretim I. kademedeki sosyal bilgiler öğretiminde, geleneksel öğretim yöntemleri ve teknikleri kullanılmaktadır. Bu durum, öğrencileri ezberciliğe itmekte ve öğrencilerin öğrendikleri bilgileri kısa süre içerisinde unutmalarına neden olmaktadır. Bu sonucun değiştirilmesi için, sosyal bilgiler öğretiminde çağdaş öğretim ve tekniklere yer verilmelidir.

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin ilköğretim 4.sınıf öğrencilerinin bilişsel erişim düzeylerine etkisini ortaya koymaktır.

Bu çalışmanın planlanma ve uygulanmasında yardımlarını benden esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK'e, tezin yazımındaki değerli katkılarından dolayı değerli meslektaşlarım Uzm. Yusuf KESKİN ve eşi Arş. Gör. Sevgi KESKİN'e ve çalışmalarım sırasında maddi ve manevi desteğini benden esirgemeyen anneme teşekkür ederim.

İstanbul, Eylül 2002

Barış ÇETİN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
TABLolar LİSTESİ	IV
ÖZET	VI
ABSTRACT	VIII
I: GİRİŞ	1
1.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Tanımı.....	1
1.2. Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçları.....	3
1.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler.....	6
1.3.1. Anlatma Yöntemi.....	7
1.3.2. Soru-Cevap Yöntemi.....	7
1.3.3. Problem Çözme Yöntemi.....	8
1.3.4. Drama Yöntemi.....	8
1.3.5. Örnek Olay Yöntemi.....	8
1.3.6. Gösteri Yöntemi.....	9
1.3.7. Gösterip-Yaptırma Yöntemi.....	9
1.3.8. Beyin Fırtınası Yöntemi.....	9
1.3.9. Tartışma Yöntemi.....	9
1.4. İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yöntemi.....	10
1.4.1. Grup Araştırması Tekniği.....	12
1.4.2. Grup Araştırması Tekniğinin Aşamaları.....	13
1.5. Problem Durumu.....	14
1.6. Amaç.....	16
1.7. Araştırmanın Önemi.....	17
1.8. Sayıtlılar.....	18
1.9. Sınırlılıklar.....	18
1.10. Tanımlar.....	18
II: YÖNTEM	20
2.1. Araştırmanın Modeli.....	20
2.2. Evren ve Örneklem.....	20
2.3. Verilerin Kaynağı.....	25

2.4. Veri Toplama Araçları	25
2.4.1. Bilişsel Bilgi Testi.....	25
2.4.2. Öğrenci Bilgi Formu	25
2.5. Araştırma Süreci	26
2.5.1. Grup Araştırması Tekniği:.....	27
2.5.2. Geleneksel Yöntem.....	29
2.6. Verilerin Analizi ve Yorumu.....	29
III: İLGİLİ LİTERATÜR.....	30
3.1. Tezler	30
3.1.1. Doktora Tezleri.....	30
3.1.2. Yüksek Lisans Tezleri.....	33
3.2. Kitap ve Makaleler	37
3.2.1. Kitaplar	37
3.2.2. Makaleler.....	40
IV: BULGULAR VE YORUM.....	53
IV: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	67
4.1. Tartışma	67
4.2. Sonuç ve Öneriler	70
4.2.1. Sonuçlar.....	71
4.2.2. Öneriler	71
KAYNAKÇA.....	73
EKLER.....	79
EK-I: ÖĞRENCİ BİLGİ FORMU	79
EK-II: SOSYAL BİLGİLER DERSİ BAŞARI TESTİ.....	81
EK III: GÜNLÜK DERS PLANLARI.....	88
İZİN YAZILARI.....	101

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO 1: Araştırma Evrenindeki Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı	20
TABLO 2: Araştırma Evrenindeki Öğrencilerin Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Frekans Dağılım Tablosu	21
TABLO 3: Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyetlerinin Frekans Dağılım Tablosu.....	21
TABLO 4: Deney Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyetlerinin Frekans Dağılım Tablosu	22
TABLO 5: Annenin Mesleğine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	22
TABLO 6: Babanın Mesleğine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı	23
TABLO 7: Annenin Eğitim Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı	23
TABLO 8: Babanın Eğitim Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı	24
TABLO 9: Ailenin Aylık Gelir Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı	24
TABLO 10: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları	53
TABLO 11: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencileri Son Test 1 Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları	53
TABLO 12: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerin Son Test 2 Testi Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları	54
TABLO 13: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerin Erişi Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları	55
TABLO 14: Kontrol Grubu İçin Ön Test - Son Test 1 Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları.....	55
TABLO 15: Deney Grubu için Ön Test - Son Test 1 Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları.....	56
TABLO 16: Kontrol Grubu Öğrencilerin Son test 1 – Son test 2 Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları	57
TABLO 17: Deney Grubu Öğrencilerin Son Test 1 - Son Test 2 Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları	57
TABLO 18: Kontrol Grubu Öğrencilerin Ön Test Son Test 2 Testi Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları	58
TABLO 19: Deney Grubu Öğrencilerin Ön test - Son test 2 Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları	58
TABLO 20: Öğrencilerin Ön Testten Aldıkları Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları.....	59
TABLO 21: Öğrencilerin Son Test 1'den Aldıkları Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları.....	59

TABLO 22: Öğrencilerin Son Test 2'den Aldıkları Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre t- Testi Sonuçları	60
TABLO 23: Öğrencilerin Erişi Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t- Testi Sonuçları	60
TABLO 24: Kız Öğrencilerin Erişi Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre t- Testi Sonuçları	61
TABLO 25: Erkek Öğrencilerin Erişi Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre t- Testi Sonuçları	61
TABLO 26: Öğrencilerin Bilişsel Erişi Puanlarının Annenin Mesleki Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı İle İlgili Varyans Analizi Sonuçları	62
TABLO 27: Öğrencilerin Bilişsel Erişi Puanlarının Babanın Meslek Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı İle İlgili Varyans Analizi Sonuçları	63
TABLO 28: Öğrencilerin Bilişsel Erişi Puanlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile ilgili Varyans Analizi Sonuçları	64
TABLO 29: Öğrencilerin Bilişsel Erişi Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile ilgili Varyans Analizi Sonuçları	65
TABLO 30: Öğrencilerin Bilişsel Erişi Puanlarının Ailenin Aylık Gelir Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile ilgili Varyans Analizi Sonuçları	66

ÖZET

Bu araştırma sosyal bilgiler öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin kullanılmasının öğrencilerin bilişsel erişim düzeylerine etkisini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Deneme modeline uygunluk gösteren araştırma 2000-2001 öğretim yılı İstanbul ili, Maltepe İlçesi, Ataköse İlköğretim Okulu 4. sınıflarından seçilen 72 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.

Yapılan araştırma kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan "Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesi seçilmiştir. Seçilen ünite araştırma sürecinde kontrol grubunu oluşturan 38 öğrenciyle geleneksel öğretim yöntemi ile, deney grubunu oluşturan 38 öğrenciyle ise işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi kullanılarak işlenmiştir. Öğrencilerin araştırma süreci sonunda ne gibi bir farklılaşma gösterdiklerini tespit etmek için araştırmacı tarafından bir bilgi testi hazırlanmıştır. Hazırlanan bu bilgi testi her iki gruba konunun işlenmesinden önce ön test, konunun işlenmesinden sonra son test 1 ve öğrenmede kalıcılığın belirlenmesi amacıyla üç hafta sonra son test 2 olarak uygulanmıştır. Ayrıca öğrencilerin bilişsel erişim düzeylerine; cinsiyetin, anne ve babanın eğitim durumu, anne ve babanın mesleği, ailenin aylık gelir durumunun etkisini, belirlemek üzere, 6 sorudan oluşan kişisel bilgi formu hazırlanmıştır.

Araştırma kapsamında toplanan verilerin işlenmesi ve istatistiksel çözümlenmeleri SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırma verilerinin istatistiksel olarak değerlendirilmesi "t" testi ve tek yönlü varyans analizlerinden faydalanılmıştır. Araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Sosyal Bilgiler derslerinde, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin kullanılmasının öğrencilerinin bilişsel erişim puanlarını olumlu yönde artırdığı,
2. Sosyal Bilgiler derslerinde, işbirliğine dayalı öğrenme yöntemlerinin kullanılmasının öğrencilerdeki kalıcılık düzeyine olumlu yönde etkilediği,
3. Sosyal Bilgiler derslerindeki başarı, cinsiyet değişkenine göre

farklılaşmadığı,

4. Sosyal Bilgiler derslerindeki başarı, anne ve babanın eğitim durumuna göre farklılaşmadığı,
5. Sosyal Bilgiler derslerindeki başarı, anne ve babanın mesleki durumuna göre farklılaşmadığı,
6. Sosyal Bilgiler derslerindeki başarı, ailenin aylık gelir durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

ABSTRACT

This study which is experimental was conducted to examine the impacts of cooperative learning methods on the children's cognitive attainment levels in Social Studies Course.

The study was executed with 72 fourth class children at Ataköse Elementary School in Maltepe-İstanbul. The unit of "*History, Our First Country and Anatolia in History*" was selected from *Social Studies Curriculum of Primary Schools of National Ministry of Education*. The unit was taught through traditional teaching method with 36 students from control group and 36 students from experimental group through cooperative learning method. In order to determine the differences between the groups an "*information test*" was prepared. This test was given to two groups before and after lessons as pre-test and post-test-1, and after 3 weeks, to determine acquisition level of information the same test was given to the all students as post-test-2 . In addition, a "*demographic information form*" was given to the all students to determine effects of sex of children, the education level, occupational status and income level of parents per month to students' cognitive attainment levels.

The data was analysed with SPSS packet program. The istatistical analysis of t-test and One way- Anova were conducted on data..

The following results were obtained;

1. The use of cooperative learning method in Social Studies Course increased cognitive attainment level of students.
  2. Implementation of cooperative learning methods in Social Studies Course let students acquire long lasting information .
  3. The cognitive achievement level of students in Social Studies Course did not change according to the sex.
  4. The achievement level of children in Social Studies Course didn't change according to the educational levels of parents.
-

5. Occupational status of parents didn't let any change on children's achievement level in Social Studies Course.
6. Attainment levels of children in Social Studies Course didn't change according to income levels of parents.

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü**

**Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yönteminin
İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Bilişsel Erişi Düzeylerine Etkisi**

Barış ÇETİN

Danışman : Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Sefer ADA
Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Dursun DİLEK

**Sınıf Öğretmenliği Bölümü
Yüksek Lisans Tezi**

İSTANBUL 2002

I: GİRİŞ

1.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Tanımı

Tarih boyunca her toplum kendi ihtiyaç ve hedefleri doğrultusunda bireyler yetiştirmek istemiştir. Toplumdaki bireylerin toplumun ihtiyaç ve hedeflerine göre yetişebilmeleri için, insanın da toplum dediğimiz karmaşık yapıda önce kendi yerini öğrenmesi gerekir. Bireyin içinde yaşadığı topluma uyum sağlayarak, kendi ayakları üzerinde durabilmesi ancak toplumdaki karmaşık ilişkileri ya da başka bir ifade ile yaşama sanatını öğrenmesi ile mümkün olabilir. İşte bu sanatın en önemli noktaları ailede, okulda ve özellikle de burada verilen Sosyal Bilgiler derslerinde öğretilir (Küçüktepe 1998).

“Sosyal bilgiler öğretimi, ABD’nin 1800’lü yılların sonları ile XX. yüzyılın başlarında yaşadığı sosyal, ekonomik, kültürel vb. alanlardaki büyük dönüşümün doğurduğu sorunlara çözüm arama kaygısından doğmuştur” (Öztürk ve Otluoğlu 2002:13). Sosyal bilgilerin bir konu alanı olarak eğitim programına girmesi ilerlemeci akımının demokratik toplum için vatandaş yetiştirme görüşünün etkisi ile gerçekleşmiştir. 1930 ve 40’lı yıllarda yeniden kurmacılık ve çocuk merkezli yaklaşımı benimseyen eğitimciler de sosyal bilgiler programının gerçekleşmesi için büyük çaba göstermişlerdir. Ancak bu tarihlerde sosyal bilgiler programları çoğunlukla tarih ve coğrafya konularından meydana gelmiştir.

1960’lı yılların başından, 1970’li yılların ortalarına kadar Sosyal Bilgiler derslerinde “*Yeni Sosyal Bilgiler*” adı altında bir reform hareketi başlatılmıştır. Bu hareket ışığında Sosyal Bilgiler derslerinde tarih ve coğrafya bilgilerinin ağırlığına son verilerek sosyoloji, antropoloji, ekonomi ve siyaset bilgilerine de yer verilmiştir. Sosyal Bilgiler derslerinde tümevarım ve araştırma yöntemlerinin kullanılması gerektiği savunulmuş, öğrenciler bilgiyi aktif olarak elde eden ve farklı düşünebilen bireyler olarak yetiştirilmek istenmiştir. Fakat 1980’li yıllarda geleneksel yaklaşım yeniden etkili olmaya başlamıştır.

ABD'deki bu gelişmeler Türkiye'de oluşturulan Sosyal Bilgiler ders programını da etkilemiştir. İlkokul programında yer alan Tarih, Coğrafya, Yurt Bilgisi dersleri 1968 programında *Sosyal Bilgiler* adı altında birleştirilmiştir (Erden, tarihsiz).

Ortak bir tanımı olmamakla birlikte, sosyal bilgilerle ilgili yapılan tanımların bazıları aşağıda verilmiştir.

Sönmez'e göre (1997: 3) "sosyal bilgiler toplumsal gerçekle kanıtlanmaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonucunda elde edilen dirik bilgiler"dir.

Erden (tarihsiz) ise sosyal bilgileri "ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu bir vatandaş yetiştirmek amacıyla sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı" olarak tanımlanmaktadır.

Sağlamer (1980)'e göre sosyal bilgiler "sosyal bilimlerden alınan içeriğe dayanarak oluşturulan üniteleri içeren program ve kültürel miras ile onun sürüp giden özelliklerini ele alan ders"tir.

Bu tanımların ışığında, Türkiye'de sosyal bilgiler şu şekilde tanımlanabilir: "Sosyal bilgiler, bir vatandaşlık eğitimi programı olup; Türk demokratik toplumundaki sorumluluk sahibi vatandaşların görevlerine uygun amaçlar üreten, içeriğini tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularını kaynaştırarak oluşturan ve ömür boyu vatandaşlık becerilerinin uygulanmasını öngören bir eğitim planıdır" (Barth ve Demirtaş 1997).

Barr, Barth ve Shermis, sosyal bilgiler öğretimine rehberlik eden şu üç yaklaşımdan söz etmektedirler:

1. **Vatandaşlık bilgisini aktarma olarak sosyal bilgiler:** Bu yaklaşıma göre sosyal bilgiler öğrencilere kültürel mirası aktararak onları iyi bir vatandaş olarak yetiştirmeyi amaçlar.

2. **Sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler:** Bu yaklaşımda iyi vatandaş yetiştirmek için öğrencilere sosyal bilimlerle ilgili disiplinlerdeki bilgi, beceri ve değerler kazandırılmalıdır.
3. **Yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgiler:** Bu yaklaşıma göre sosyal bilgiler öğretiminin amacı öğrencilerin bireysel ve toplumsal problemleri tanımlama analiz etme ve karar verme süreçlerini geliştirmektir (Aktaran:Erden, tarihsiz).

1.2. Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçları

Sosyal bilgiler dersinin temel amacı etkili ve üretken vatandaşlar yetiştirmektir. Ancak bireylerin sorumluluk duygusu edinmiş ve demokratik bilince sahip vatandaşlar olabilmeleri için bir takım becerileri de kazanmış olmaları gerekmektedir. Bu evrensel hedefleri Öztürk ve Baysal (1998: 1) şöyle sıralamaktadırlar:

- a. Bilgi edinebilme,
- b. Bilgiyi analitik olarak kullanabilme,
- c. Uygun tutum ve değer geliştirme,
- d. Bilgi ve beceriyle donanmış bir birey olarak toplumda aktif rol alabilme.

Yukarıda verilmiş olan evrensel hedefler açısından Türkiye’de şu anda uygulamada olan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının incelenmesi gereklidir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1998’de yayınlanan en son Sosyal Bilgiler dersi programında, ilköğretim okulu Sosyal Bilgiler dersinin amaçları dört ana başlık altında belirlenmiştir (MEB 1998:537-538). Bu amaçlar, evrensel hedeflerle tutarlılığının incelenebilmesi için aşağıda verilmiştir.

Öğrenciler bu derste:

- A. Vatandaşlık Görevleri ve Sorumlulukları Yönünden;
  1. Ailesine, milletine, vatanına, Atatürk İnkılap ve ilkelerine bağlı, çalışkan, araştırmacı, özverili, erdemli, girişimci, iyi insan, iyi vatandaş

olarak yetişirler.

2. Türk Milleti'nin dünya tarihindeki önemini, milletler ailesi içindeki onurlu geçmişini ve yerini, insanlığa yaptığı hizmetleri kavrayarak büyük bir milletin evlatları olduklarını anlar, milletin geleceğine olan güvenlerini artırır ve Türk Milleti'nin ülküsünü geliştirmek için her fedakarlığı göze alabilecek bir karakter kazanırlar.
3. Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu bilir; cumhuriyet rejiminin özelliklerini ve önemini kavrar.
4. Topluluk halinde yaşamının bir zaruret olduğunu, millet kavramını ve Türk Milleti'nin karakterini kavrar; Türk Milleti'ne, Türk bayrağına, Türk askerine ve ordusuna sevgi, saygı ve güven duygularını kuvvetlendirirler.
5. Türk Milleti'nin zeka ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanat severliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimseyerek bu üstün özellikleri davranış haline getirir.
6. Millet ve yurt işlerini her şeyin üstünde tutarak milleti ve yurdu için canla başla hizmet etmeyi alışkanlık ve ilke haline getirir.
7. Tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerini tanır; tarihi olaylara yön veren kişilerin, yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakarlık ve kahramanlıklarının tarihin akışını nasıl etkilediğini kavrarlar.
8. Toplumı yönlendiren Mustafa Kemal Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece milli değil, evrensel yönlerini kavrayarak ve takdir ederek; milletimize de düşen insanlık görevleri bulunduğunu görür, insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme bilincine varırlar.
9. Türk İnkılabının anlamını, ayrı ayrı yönlerden önemini, Türkiye'nin refah ve mutluluğuna yaptığı ve ülkenin geleceğine yapacağı etkiyi kavrar; Türk inkılabının değerlerine bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır fedakar birer Türk evladı olarak yetişir.
10. Bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar; bu uygarlıkta Türk Milleti'nin hizmetini ve payını anlayarak Atatürk'ün direktifleri uyarınca "Milli kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma" yolunda her fedakarlığı göze alabilme bilincini kazanırlar.
11. Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasi olayların neden ve sonuçlarını günümüzle kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve akıl yürütme yeteneğini geliştirirler.
12. Her yerde görev ve sorumluluk alabilecek hale gelir, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, ailenin refah ve mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını geliştirirler.

13. Kanun kavramını benimser; kanunlara ve devlet otoritesine uyma duygusunu ve alışkanlığını kazanırlar.
14. Çevresindeki eski, yeni sanat ve kültür eserlerini, müze ve anıtlar gibi milli değerlerimizi tanır; onları korumak gerektiğini öğrenirler.

B. Toplumda İnsanların Birbirleri ile Olan İlişkileri Yönünden;

1. İnsanların birbirlerine muhtaç olduklarını anlar; grup faaliyetlerine katılmanın, başkalarına yardım etmenin önemini takdir eder ve bunu uygulayabilir hale gelirler.
2. İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını, birbirlerinin görüş ve inanışlarını saygı ve hoşgörü ile karşılamaları gerektiğini benimserler.
3. Beraber çalışma, sorumluluk alma, yardımlaşma ve karar verme kurallarını uygulamayı öğrenirler.
4. Bütün çalışmalarını demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler.
5. Aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve topluluk halinde yaşamının zorunluluğunu kavrarlar.
6. Trafik kurallarına uymayı alışkanlık haline getirirler.

C. Çevreyi, Yurdu ve Dünyayı Tanıma Yetenekleri Yönünden;

1. Yurdumuzun dünya üzerindeki yerinin önemini kavrar, ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygularını geliştirirler.
2. Türkiye'nin yakın ve uzak komşu ülkeler ve diğer dünya ülkeleri ile olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanırlar.
3. Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerini öğrenirler, Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu kavrarlar.
4. İnsanların birbirleri ile ve coğrafi çevreleri ile karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler; yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş olarak yetişirler.
5. Plan, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelirler.
6. Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavrarlar.
7. Yaşanabilir bir çevrenin temel insan hakkı olduğunu kavrarlar.

Ç. Ekonomik Yaşama Fikrini ve Yeteneklerini Geliştirmek Yönünden;

1. Yakın çevrenin ekonomik değerleri ile milli kaynaklarımızı tanır ve bunları korumanın bir görev olduğunu kavrarlar.
2. Kendi eşyasını, okulunu, okul eşya ve araçlarını dikkatli kullanma ve koruma alışkanlığını kazanırlar.
3. Tutumlu olma ve planlı çalışma alışkanlığını elde ederler.
4. Üretim, tüketim ve dağıtım ile ilgili temel bilgileri öğrenirler.
5. İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler ve bunlar arasındaki ekonomik ilişkileri öğrenirler.
6. Turizmin anlamını, özellikle yurdumuz için önemini kavrarlar.

Bu amaçlar, konunun girişinde verilmiş olan evrensel hedefler açısından incelendiğinde sadece birinci hedef olan “bilgi edinebilme” basamağında kaldığı; “bilgiyi analitik olarak kullanabilme”, “uygun tutum ve değer geliştirme” ve “bilgi ve beceriyle donanmış bir birey olarak toplumda aktif rol alabilme” basamaklarına yönelik olarak hazırlanmadığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin edindikleri bilgileri analitik (çözümlemeli) olarak kullanabilmeleri ve uygun tutum ve değer geliştirebilmeleri için işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin kullanılması büyük önem taşır. Bu açıdan bakıldığında, yukarıda verilmiş olan 1998 tarihli İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın amaçları işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin kullanılmasını kolaylaştırmaktan uzaktır. Sadece “bilgi edinebilme” basamağında kalan öğrenmelerin kalıcılığı çok azdır. Kalıcılığın sağlanması için etkili öğrenme ve öğretme yöntemlerine yer verilmelidir. Bu yöntemlerden biri de işbirliğine dayalı öğrenme yöntemidir.

1.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarının gerçekleştirilmesi önemli ölçüde bu derste kullanılacak yöntem ve tekniğe bağlıdır. Barth ve Demirtaş (1997)'a göre “sosyal bilgiler öğretiminde en çok düz anlatım, ders kitaplarının etkin kullanımı, tekrarlama ve tartışma etkinlikleri kullanılmaktadır. Bunların yanı sıra ilköğretim sınıflarında işbirlikli öğrenme, drama/rol yapma, sözlü rapor, müzakere, panel tartışması, oyun/taklit etkinliklerine yer verilmektedir”.

Erden (tarihsiz)'e göre okullarda; sınıftaki tüm öğrenciler için ortak yaşantı sağlayan öğretim yöntemlerinden anlatım, soru-cevap, demonstrasyon, problem çözme, tartışma; küçük grup öğretim yöntemlerinden küçük grup tartışması ve işbirlikli öğrenme yöntem ve teknikleri; öğrencilerin eğlenerek öğrenmelerini sağlayan dramatizasyon, benzetim ve eğitici oyunlar; sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilir yöntem ve tekniklerdir. Bunlara ek olarak son yıllarda, sosyal bilgiler öğretiminde geleneksel öğretim yöntemlerinin öğrenciyi pasiflikten kurtaramaması nedeniyle bu dersin öğretiminde öğrencinin derse aktif katılımını sağlayan, işbirlikli öğrenmenin ön plâna çıktığı görülmektedir. Özellikle konuyla yakından ilgilenen eğitimciler (Açıkgöz 1992; Goor ve Scwenn 1993; Johnson, Johnson ve Holubec 1990; Slavin 1990, 1992; Stahl ve Van Sickle 1992) tarafından sosyal bilgiler öğretiminde kullanılması gereken çağdaş bir öğretim yöntemi olarak işbirlikli öğrenme yöntemini önermektedirler (Aktaran: Karaoğlu 1998).

Aşağıda yer alan bölümlerde genel olarak eğitim öğretim çalışmalarında ve aynı zamanda sosyal bilgiler öğretiminde de kullanılan öğretim yöntem ve teknikler ele alınmıştır.

1.3.1. Anlatma Yöntemi

Anlatma yöntemi, öğretmen merkezli bir öğretme yöntemi olup daha çok öğretmenin bilgiyi öğrenenlere aktarması şeklinde gerçekleşir. Geleneksel bir öğretim yöntemidir. Bu yöntem, derse giriş yaparken, konuyu özetlerken ya da bir konuyla ilgili bilgiyi aktarırken kullanılır. Ayrıca sunuş yoluyla öğretim stratejisinin kullanımında ve bilgi düzeyindeki davranışların kazandırılmasında işe koşulur (Demirel 2000).

1.3.2. Soru-Cevap Yöntemi

Soru-cevap yöntemi, öğretmenin öğrencilere ve öğrencilerin de öğretmene sorduğu soruları kapsayan karşılıklı iletişime dayanan bir öğretim yöntemidir.

Soru-cevap yöntemi öğretmenin işlenen konu ile ilgili olarak öğrencilerin bilgilerini yoklamaktan çok, öğrencileri düşündürmek, önemli noktalara öğrencilerin dikkatlerini çekmek, cevapları öğrencilere buldurmak amacı taşır. Soru-cevap yöntemi öğrencilerin hatırlama, düşünme, muhakeme, analiz, sentez, değerlendirme yeteneklerini geliştirir (Eskicumalı ve İşman 2000).

1.3.3. Problem Çözme Yöntemi

Problem çözme, istenilen hedefe varabilmek için etkili ve yararlı olan araç ve davranışları türlü olanaklar arasında seçme ve kullanmadır. Bu yöntem, bir problemin çözümünde, genelleme, sentez ve değerlendirme yapmada işe koşulur. Daha çok araştırma yoluyla öğretme yaklaşımında, bilişsel alanın uygulama düzeyindeki davranışların kazandırılmasında ve bu alanın analiz ve sentez özelliklerini geliştirmede kullanılır (Demirel 2000).

1.3.4. Drama Yöntemi

Drama; doğaçlama, rol oynama ve tiyatro tekniklerinden yararlanarak öğrencilerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri veya soyut bir kavramı oyunsu süreçlerle canlandırmasıdır. Drama, öğrencilerin dünyayı algılamalarında, çevresiyle, başkalarıyla ve kendileriyle etkili ve doğru bir etkileşim ve iletişime girmelerine olanak sağlayan bir öğretim yöntemidir (Özden 1998).

1.3.5. Örnek Olay Yöntemi

Örnek olay yöntemi, gerçek hayatta karşılaşılan problemlerin sınıf ortamında çözülmesi yoluyla öğrenmenin sağlanmasıdır. Bu yöntem öğrencilere bir konuyu ya da bir beceriyi kazandırmak ve o konuda uygulama yaptırmak amacıyla kullanılır. Günlük hayatta karşılaşılan gerçek bir problemin çözümü için de uygundur. Örnek olaylar, genelde yazılıdır, görsel olan olaylara da yer verebilir. Bu yöntem, daha çok buluş yoluyla öğretme yaklaşımında ve kavrama düzeyindeki davranışların kazandırılmasında kullanılır (Demirel 2000).

1.3.6. Gösteri Yöntemi

Gösteri yöntemi, öğretmenin öğrencilerin gözlerinin önünde bir şeyin nasıl yapılacağını göstermesi veya bir prensibi açıklamak üzere yaptığı deneyleri içeren bir yöntemdir. Gösteri tekniği, öğrenciye öğretilen bilgilerin kalıcı olmasını ve bu bilgilerin beceriye dönüşmelerini sağlar (Eskicumalı ve İşman 2000).

1.3.7. Gösterip-Yaptırma Yöntemi

Gösterip-yaptırma, bir teknik ya da bir işlemin uygulanmasını, araç-gereçlerin çalıştırılmasını, önce gösterip açıklayarak, sonra da öğrenciye alıştırmaya ve uygulama yaptırarak kazandırmanın amaçlandığı ortamlarda kullanılan bir öğretme-öğrenme yöntemidir. Bu yöntem, fiziksel ya da zihinsel beceriler, önce en olgun biçimiyle usta ya da öğretmen tarafından gösterilir. Gerekli açıklamalar yapılır; daha sonra öğrencilerden aynı becerileri tekrarlama ve uygulamaları istenir (Sönmez 1994).

1.3.8. Beyin Fırtınası Yöntemi

Beyin fırtınası, birden fazla kişinin bir araya gelerek bir konu ya da problemle ilgili yaratıcı fikirlerini eleştirilmeksizin açıklayarak, birbirleriyle fikir alışverişinde buldukları, öğrencilerin yaratıcı düşünme gücünü geliştiren bir öğretim yöntemidir. Beyin fırtınası yöntemi özellikle problem çözme becerisi geliştirirken öğrencilerin problemle ilgili çeşitli hipotezler kurmasına yardımcı olur (Erden, tarihsiz).

1.3.9. Tartışma Yöntemi

Tartışma, bir konu üzerinde öğrencileri düşünmeye yöneltmek, iyi anlaşılmayan noktaları açıklamak ve verilen bilgileri pekiştirmek amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem daha çok bir konunun kavranması

aşamasında karşılıklı olarak görüşler ortaya konurken, bir problemin çözüm yollarını ararken ve değerlendirme çalışmaları yaparken kullanılır (Demirel 2000).

Tartışma yöntemi; öğretmenin, konuyu öğrenciler tarafından nasıl kavrandığını görmesine yardımcı olur. Öğrenciler ön bilgilerinin harekete geçirilmesi ve bu ön bilgileri hayatla ilişkilendirilmesi için iyi bir fırsat verir. Aynı zamanda, öğrencilerin bir konu üzerinde derinlemesine düşünmesine yardımcı olur (Özden 1998).

1.4. İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yöntemi

İşbirliğine dayalı öğrenme yöntemini ilk olarak kullanan ve üzerinde araştırmalar yapan bilim adamlarından biri Glonel'dir. John Dewey 1940'larda öğretimde işbirliğine dayalı öğrenme yöntemini öneren kişilerdendir. 1940'da Morton Deutsch, işbirliği ve yarışmaya dayalı öğrenme kuramını geliştirmiştir. 1950'lerde ilerlemeci eğitim görüşü ile birlikte hız kazanan işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi, özellikle 1970'lerden sonra üzerinde en çok araştırma yapılan ve dikkat çeken konulardan biri haline gelmiştir.

Bugün başta ABD'de olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinde uygulanmakta olan ve "*Cooperative Learning*" şeklinde adlandırılan bu yöntem Dilimize Açıköz tarafından "*İşbirlikli Öğrenme*" ve Gömleksiz tarafından ise "*Kubaşık Öğrenme*" yöntemi olarak dilimize çevrilmiştir (Namlu 1999).

Açıköz (1992:3)'e göre "işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi, öğrencilerin ortak bir amaç doğrultusunda küçük gruplar halinde birbirlerinin öğrenmesine yardım ederek çalışmalarıdır".

Gömleksiz (1993:35)'e göre "işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi; işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının ilkeleri temel alınarak, bir öğrenme ünitesinin amaçları doğrultusunda öğrenmenin gerçekleşmesi için işe koşulan tekniklerin, içerik, araç-gereç ve kaynakların sistematik bir biçimde

düzenlenmesiyle izlenen mantıklı yol” dur. İşbirliğine dayalı öğrenme tekniğini ise, “işbirliğine dayalı öğrenme etkinliklerinin yapılandırılmasında izlenen özel yol” olarak tanımlamaktadır.

İşbirliğine dayalı öğrenme yönteminin en önemli özelliği öğrencilerin ortak bir amaç doğrultusunda, küçük gruplar halinde, birbirlerinin öğrenmesine yardım ederek çalışmalarınıdır. Bu özelliği ile işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi, bugün de özellikle ilkokullarda uygulanan ve “küme çalışması” adı verilen grup çalışmasına benzemekle birlikte, her grup çalışması, işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi değildir. Genellikle yetenek ya da başarı durumlarına göre grupların oluşturulduğu uygulamalar işbirlikli öğrenmelerden farklı özellik gösterir.

Bir grup çalışmasının işbirlikli öğrenme yöntemi olabilmesi için, gruptaki öğrencilerin hem kendi hem de grubun diğer üyelerinin öğrenmelerini en üst düzeye çıkarmaya çalışmaları gerekmektedir. İşbirlikli öğrenmenin gerçekleştirilmesi için, gruptaki öğrencilerin, birbirlerinden bağımsız olarak işin bir kısmını yapmalarının ötesinde, birbirleriyle etkileşim halinde ve yardımlaşarak ortak bir ürün ortaya koymaları esastır. İşbirliğine dayalı öğrenme yönteminin kapsamında uygulanan teknikleri şunlardır:

1. Birlikte Öğrenme
2. Akademik Çelişki
3. Öğrenci Takımları
  - 3.1. Öğrenci Takımları-Başarı Bölümleri
  - 3.2. Takım-Oyun-Turnuva
  - 3.3. Takım Destekli Bireyselleştirme
4. Birleştirilmiş İşbirlikli Okuma ve Kompozisyon
5. İşbirliği-İşbirliği
6. Birleştirme I (Jigsaw 1)
7. Buluş
8. Birleştirme II (Jigsaw 2)
9. Birlikte Soralım Birlikte Öğrenelim
10. Yeniden Uyarlanmış Birleştirme

11. Grup Araştırması (Açıkgöz 1992).

Yapılan bu araştırmada işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin “*Grup Araştırması*” tekniği uygulanmıştır. Bu teknik aşağıda kısaca ele alınmıştır.

1.4.1. Grup Araştırması Tekniği

Bu tekniğin temeli John Dewey tarafından atılmıştır. Grup araştırması tekniği bireyler arası diyaloga dayalıdır. Sınıftaki öğrenmenin duyuşsal ve sosyal yönlerine önem verir. Grup araştırması tekniği ilerleyen dönemlerde özellikle İsrail’de Sholomo ve Yael Sharan ile Rachel Hertz-Lazarowitz’ın yaptığı çalışmalarla daha da geliştirilmiştir.

Grup araştırması tekniğinde öğrenciler bir konuyu planlayıp, hazırladıkları plânı uygulayarak, bilgi toplar ve topladıkları o bilgileri çok yönlü bir problemin çözümünde kullanarak sentezler ve yaptıkları çalışmalarını birleştirerek araştırmayı tamamlarlar. Bu yöntemin başlıca dört özelliği vardır.

- İlk olarak, seçilen konu alt konulara ayrılarak küçük gruplar halinde çalışmakta olan öğrencilere verilir.
- İkinci olarak, çalışma konuları bağımlılığı sağlayıcı iş bölümünü gerçekleştirecek biçimde düzenlenir.
- Üçüncü olarak, öğrenciler arasında çok yönlü iletişim kurulur. Bunun için öğrenciler iletişim ve sosyal becerilerin kazandırıldığı bir ön yetiştirmeden geçirilirler.
- Dördüncü özelliği ise öğretmenin kaynak kişi ve kolaylaştırıcı olma rolüdür. Öğretmen bu tekniğin uygulanması sırasında, gruplar arasında dolaşarak öğrencilere karşılaştıkları sorunların çözümünde yardımcı olur (Açıkgöz 1992).

1.4.2. Grup Araştırması Tekniğinin Aşamaları

Grup araştırması tekniğinin uygulanması altı basamaklı bir süreçtir. Bu basamaklar şunlardır:

1. *Araştırılacak konuyu aydınlatma ve araştırma grupları içinde öğrencileri örgütleme:* Bu aşamada öğretmen, konuyu tüm sınıfa sunar. Konu öğrenciler tarafından değişik yollarla tartışılarak alt konulara ayrılır. Daha sonra ilgi duyulan konulara göre 2-6 kişilik gruplar oluşturulur. Grupların yetenek, özgeçmiş ve cinsiyet açısından heterojen olmasına özen gösterilir. Bunun dışında öğretmen kendi görüşünü kabul ettirmeye çalışmaz. Öğrencilerin önerileri reddedilmemeye çalışılır.
2. *Gruplar içinde plânlama ve araştırma:* Bu aşamada grup üyeleri birlikte çalışarak kendi alt konularını nasıl araştıracaklarını plânlarlar. Konunun hangi yönlerini, hangi kaynaklardan yararlanarak hazırlayacaklarına ve nasıl bir işbölümü yapacaklarına karar verirler. İşbölümü özellikle olumlu bağımlılık ve bireysel değerlendirilebilirlik için gereklidir.
3. *Araştırmayı gerçekleştirme:* Gruplar planlarını uygulayarak araştırmayı yaparlar. Öğretmen okulda ve okul dışında öğrencilerin kullanabilecekleri kaynakları düzenler. Bu konuda yapılacak en iyi uygulama ile ilgili kaynakların toplandığı bir öğrenme merkezinin oluşturulmasıdır. Her öğrenci kendi payına düşen bölüm ile ilgili bilgiyi toplar, analiz eder ve değerlendirir. Sonra bütün grup üyeleri bir araya gelerek edindikleri bilgileri paylaşarak grubun araştırma problemini çözmeye çalışırlar. Bu noktada grup tartışmaları teşvik edilir. Bu basamak en uzun süren basamak olabilir. Öğrencilere çalışmalarını bitirebilmeleri için gerekli zaman tanınır. Öğretmenin görevi, grupların arasına girerek gruplara çalışma becerilerini öğretmektir.

4. *Araştırma raporunun hazırlanması:* Bu aşamada üyelerin elde ettikleri bulguların tartışılması sonucunda, araştırma sonucu ile ilgili rapor hazırlanır.
5. *Araştırma raporlarının sunulması:* Bu aşamada, tüm sınıf yeniden oluşturulur ve grupların tümü bir araya gelir. Her grup kendilerine ayrılan süre içinde araştırma sonuçlarını sınıfa sunar. Her grubun sunumundan sonra, sunuyu yapan üyeleri diğer öğrencilerden sözel geribildirimler alırlar.
6. *Değerlendirme:* Her grup aynı konunun farklı yönlerini araştırdıkları için, grubun bir bütün olarak sınıf çalışmasına katkısı öğretmen ve öğrenciler tarafından değerlendirilir. Değerlendirme ya bireysel, ya da her grubun tamamının değerlendirilmesidir. Eğer değerlendirmede sınav yapılacaksa, grupların kendi raporlarına dayalı olarak hazırladıkları sorulardan yararlanılır. Öğrenciler de sınava çalışırken bu soruları esas alırlar (Açıkgöz 1992; Gömleksiz 1993).

1.5. Problem Durumu

Öğretme modelleri, öğrenmeyi en etkili ve verimli olarak sağlayabilmek için öğrenme düzeyini etkileyen önemli değişkenleri ve bunlar arasındaki ilişkileri açıklamaktadır. Bu modellerden bazıları, bireysel öğretim modelleri bazıları ise grupla öğretim modelleri olarak açıklanmıştır (Senemoğlu 1998).

Öğretmenler sınıflarını genellikle üç şekilde yapılandırır. Bunlar; rekabetçi sınıf ortamı, bireyselci sınıf ortamı ve işbirlikçi sınıf ortamıdır (Saban 2000). Bu sınıf ortamlarında öğrenciler ya birbirleriyle yarışarak ya işbirliği yaparak ya da bireysel çaba göstererek öğrenirler. Eğer öğrenciler birbirleriyle yarışmaya yönelirse, bir öğrencinin başarısı bir diğerinin başarısızlığını gerektirir. İşbirliği ise yarışmanın tam zıttı bir sonuç meydana getirir.

Bu güne kadar işbirlikçi sınıf ortamı ile ilgili bir takım araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalarda işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin öğrenme düzeyini artırmada etkili olup olmadığı araştırılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda, işbirliğinin özellikle düşük yetenekli öğrencilerin problem çözme ve üst düzey öğrenme becerilerini geliştirdiği gözlenmiştir. Ayrıca bu araştırmalardan işbirliğine dayalı öğrenmenin, öğrencilerin psiko-sosyal gelişimlerine ve duyuşsal özelliklerine önemli katkılarda bulunduğu tespit edilmiştir (Senemoğlu 1998).

Bu yöntemin öğrencilerin sosyal becerileri üzerindeki etkisini araştıran çalışmalar da yapılmıştır. Bu araştırmalarda, yöntemin öğrenciler arasındaki etkileşimi artırdığı, öğrencilere birlikte çalışma alışkanlığı kazandırdığı belirlenmiştir. Ayrıca bu araştırmalarda, işbirliğine dayalı öğretimin öğrencilerin duyuşsal özelliklerine önemli katkılarda bulunduğu tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak, bu yöntemin;

- a. Öğrencileri güdülediği,
- b. Derse yönelik olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olduğu,
- c. Öğrencilerin kendine güven duygusunu geliştirmelerine katkı sağladığı tespit edilmiştir (Erden, tarihsiz: 127).

Açıkgöz, yukarıda da belirttiği gibi işbirliğine dayalı öğrenmeyi dokuz gruba ayırır. Bu araştırmada bunlardan grup araştırması tekniği kullanılacaktır. Grup araştırma tekniği ile ilgili yapılan araştırmalar bu tekniğin, temel bilgilerin kazanılması açasından bir kayba neden olmadan, üst düzey bilişsel becerilerin kazandırılmasında, büyük grup yöntemlerinden daha etkili olduğunu göstermiştir (Erden, tarihsiz).

Sosyal bilgiler öğretiminde, öğretmenler, öğrencilerin derse katılmasını sağlayıcı, motivasyonu artırıcı faaliyetlerde yeterince bulunmamaktadırlar. Öğrencilerin beklenen hedeflere ulaşamaması veya bunu çok azının başarması, öğrenme eksikliklerinin üniteden üniteye yayılmasına ve sonraki öğrenmelerin

güçleşmesine neden olmaktadır (Sağlam 1997). Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretimine ilişkin bazı sorunlar şunlardır:

1. Sosyal Bilgiler derslerinde öğretmenler alışılmış yöntem ve teknikler kullanmaktadırlar (Barth ve Demirtaş 1997). Sosyal Bilgiler öğretiminde en çok kullanılan geleneksel yöntemdir. Bu yöntem öğretmen merkezli ve ders kitabına dayalıdır (Sağlam 1997). Küçüktepe (1998) "*İlköğretim Okullarında 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Sınıf İçeri Öğretmen Davranışlarını Gerçekleştirme Düzeyi*" adlı araştırmasında Sosyal Bilgiler derslerinde öğretmenlerin %69,6'sının anlatma, %12,8'inin tartışma, %8,8'inin örnek olay ve yine %8,8'inin ise gösterip-yaptırma yöntem/etkinliğini kullandıklarını saptamıştır.
2. Düz anlatın yönteminin kullanılmasının sonucu olarak Sosyal Bilgiler derslerinde öğrenciler;
  - a) Eskisinden bile az öğrenmektedirler
  - b) Derslere karşı ilgisizdirler (Öztürk ve Baysal 1998).

Sosyal bilgiler öğretiminde yukarıda bahsedilen eksikliklerden dolayı, işbirliğine dayalı öğretim yönteminin öğrencilerin bilişsel erişimine etkisinin diğer öğretim yöntemlerine nazaran daha fazla olacağı ve bu alandaki boşluğu dolduracağı düşünülmüştür.

1.6. Amaç

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim 4.sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler derslerinde işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin kullanılmasının öğrencilerin bilişsel erişim düzeyine etkisini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

Bunlar;

1. Sosyal Bilgiler derslerindeki öğrencilerin bilişsel erişim puanları, işbirliğine dayalı öğrenme ve geleneksel öğretim yöntemlerine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Sosyal Bilgiler derslerindeki öğrencilerin kalıcılık puanları, işbirliğine dayalı öğrenme ve geleneksel öğretim yöntemlerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Sosyal Bilgiler derslerindeki öğrencilerin bilişsel erişim puanları, cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Sosyal Bilgiler derslerindeki öğrencilerin bilişsel erişim puanları, anne ve babanın mesleki durumuna göre farklılaşmakta mıdır ?
5. Sosyal Bilgiler derslerindeki öğrencilerin bilişsel erişim puanları, anne ve babanın eğitim durumu faktörüne göre farklılaşmakta mıdır?
6. Sosyal Bilgiler derslerindeki öğrencilerin bilişsel erişim puanları, ailenin aylık gelir durumuna göre farklılaşmakta mıdır ?

1.7. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, sosyal bilgiler öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin öğrencilerin bilişsel erişim düzeyine etkisini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Ayrıca, bu yöntemin uygulandığı eğitim ve öğretim ortamlarında hangi sonuçlar ortaya çıktığı araştırılmıştır.

Bu çalışma sonucunda elde edilecek bulguların;

1. Sosyal bilgilerde program geliştirme çalışması yapan uzmanlara, eğitimcilere yararlı olması,
2. Öğretmen ve öğretmen adaylarına sosyal bilgiler öğretiminde yöntem seçimi konusunda yardımcı olması,

3. Sosyal bilgiler öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin etkililiği ile ilgili yapılacak deneysel çalışmalara yardımcı olması beklenmektedir.

1.8. Sayıtlar

1. Seçilen örneklemin evreni temsil eden nitelikte ve nicelikte olduğu,
2. Ölçme araçlarının bu konuyu ölçmeye yeterli olduğu,
3. Araştırma araçlarının (bilgi testi ve anket) araştırmanın amacına yönelik verileri toplamaları bakımından uygun olduğu varsayılmıştır.

1.9. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 2000-2001 öğretim yılı bahar yarıyılı ile,
2. İlköğretim okulu dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu” ünitesi ile,
3. Grup araştırması tekniği ile,
4. Öğrencilerin bilişsel alanın bilgi, kavrama ve uygulama basamaklarına toplam erişileri ve kalıcılıklarıyla sınırlandırılmıştır.

1.10. Tanımlar

Öğrenme: “Yaşantı ürünü kalıcı izli davranış değişmesidir” (Fidan 1996: 11).

Geleneksel Öğretim Yöntemi: “Genel olarak öğretmenin liderliğinde gerçekleştirilen, öğretmenin aktif, öğrencilerin pasif oldukları ve araştırma vb. etkinliklerin bireysel çalışma ile sürdürüldüğü öğretim süreci” dir (Açıkgöz 1990: 31).

Erişi: “Bir eğitim programındaki girdiler ile çıktılar arasındaki program hedefleri ile tutarlı fark” tır (Demirel 2000: 306).

İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yöntemi: “İşbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının ilkeleri temel alınarak, bir öğrenme ünitesinin amaçları doğrultusunda öğrenmenin gerçekleşmesi için işe koşulan tekniklerin, içerik, araç-gereç ve kaynakların sistematik bir biçimde düzenlenmesinde izlenen mantıklı yol” dur (Gömleksiz :1993).

İşbirliğine Dayalı Öğrenme Tekniği: “İşbirliğine dayalı öğrenme etkinliklerin yapılandırılmasında izlenen özel yol” dur (Gömleksiz: 1993).

Kalıcılık: “Ünite sonunda yapılan son testi takiben on beş günlük aradan sonra aynı testin gruplara uygulaması sonucu öğrencilerde kalan davranış değişikliği” dir (Beyazitoğlu 1996: 10).

II: YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasının öğrencilerin bilişsel erişimi düzeyine etkisi araştırılmıştır. Buna göre araştırma; ön test, son test, tekrar test uygulamalarını içeren deneme modeline uygunluk göstermektedir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ili Kadıköy İlçe'sindeki ilköğretim okullarının dördüncü sınıfları oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, Kadıköy ilçesinden uygun örnekleme yöntemi ile seçilen Ataköşe İlköğretim Okulu'nun 4/A ve 4/B şubelerinde öğrenim gören öğrenciler meydana getirmektedir.

TABLO 1: Araştırma Evrenindeki Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıflar	4-A	4-B	Toplam
Öğrenci Sayıları	36	36	72
Toplam	36	36	72

Tablo 1'de araştırma örneklemini oluşturan sınıflar ve öğrenci sayıları gösterilmektedir.

Araştırma örneklemini oluşturan 4-A ve 4-B sınıflarından birisi deney, birisi de kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Bu işlem yine random usulü ile gerçekleştirilmiştir

TABLO 2: Araştırma Evrenindeki Öğrencilerin Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Frekans Dağılım Tablosu

Gruplar	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Deney Grubu	36	50	50
Kontrol Grubu	36	50	50
Toplam	72	100	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi, araştırma örneklemini oluşturan deney ve kontrol grupları ile bu gruplarda yer alan öğrenci sayıları gösterilmiştir. Araştırmaya katılan toplam öğrenci sayısı 72’dir.

TABLO 3: Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyetlerinin Frekans Dağılım Tablosu

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kız	20	55,6	55,6
Erkek	16	44,4	44,4
Toplam	36	100	100

Tablo 3’te görüldüğü üzere, kontrol grubunda 20 kız ve 16 erkek olmak üzere toplam 36 öğrenci olduğu görülmektedir.

TABLO 4: Deney Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyetlerinin Frekans Dağılım Tablosu

Cinsiyet	f	%	Geçerli %
Kız	17	47,2	47,2
Erkek	19	52,8	52,8
Toplam	36	100	100

Tablo 4’de görüldüğü üzere, deney grubunda 17 kız, 19 erkek olmak üzere toplam 36 öğrenci olduğu görülmektedir.

TABLO 5: Annenin Mesleğine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Cevaplar	f	%
Ev Hanımı	49	68,1
İşçi	8	11,1
Memur	6	8,3
Öğretmen	3	4,2
Diğer	6	8,3
TOPLAM	72	100,0

Tablo 5’te görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin; %68.1’i ev hanımı, %11.1’i işçi, %8.3’ü memur ve diğer meslek grubu, %4.2’si ise öğretmendir.

TABLO 6: Babanın Mesleğine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Cevaplar	f	%
Serbest Meslek	29	40,3
İşçi	13	18,1
Memur	4	5,6
Öğretmen	1	1,4
Diğer	25	34,7
TOPLAM	72	100,0

Tablo 6'da görüldüğü üzere; araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının %40.3'ü serbest meslek, %34.7'si diğer, %18.1'i işçi, %5.6'sı memur, %1.4'ü ise öğretmendir.

TABLO 7: Annenin Eğitim Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Cevaplar	f	%
İlkokul Mezunu	24	33,3
Ortaokul Mezunu	14	19,4
Lise ve Dengi Okul Mezunu	25	34,7
Üniversite Mezunu	9	12,5
Diğer	-	-
TOPLAM	72	100,0

Tablo 7'de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin %34.7'si lise ve dengi okul mezunu, %33.3'ü ilkokul mezunu, %19.4'ü ortaokul mezunu, %12.5'i ise üniversite mezunudur.

TABLO 8: Babanın Eğitim Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Cevaplar	f	%
İlkokul Mezunu	13	18,1
Ortaokul Mezunu	20	27,8
Lise ve Dengi Okul Mezunu	25	34,7
Üniversite Mezunu	14	19,4
Diğer	-	-
TOPLAM	72	100,0

Tablo 8’de görüldüğü üzere; araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının %34.7’si lise ve dengi okul mezunu, %27.8’i ortaokul mezunu, %19.4’ü üniversite mezunu, %18.1’i ilkokul mezunudur.

TABLO 9: Ailenin Aylık Gelir Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Cevaplar	f	%
80-160 Milyon	32	44,4
161-250 Milyon	20	27,8
251-350 Milyon	8	11,1
351 Milyondan üstü	12	16,7
TOPLAM	72	100,0

Tablo 9’da görüldüğü üzere; araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin %44.4’ü 80-160 milyon, %27.8’i 161-250 milyon, %16.7’si 351 milyon üstü, %11.1’i ise 251-350 milyon ortalama aylık gelire sahiptirler.

2.3. Verilerin Kaynağı

Öğrencilerin;

1. Öğrenci bilgi formuna verdikleri cevaplar;
2. Bilişsel erişim testinden, ön test, son test 1 ve son test 2'den aldıkları puanlar araştırmanın veri kaynaklarını oluşturmaktadır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında gerekli olan veriler, geliştirilen Bilişsel Bilgi Testi ve Öğrenci Bilgi Formu ile toplanmıştır.

2.4.1. Bilişsel Bilgi Testi

Araştırmanın ilk aşamasında, araştırma sırasında kullanılacak olan ünite (İlköğretim okul 4. sınıfında okutulan “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu” isimli Sosyal Bilgiler dersi ünitesi) seçilerek bu üniteye uygun ölçme aracı geliştirilmiştir. Ölçme aracı ise araştırmacı tarafından sosyal bilgiler programında belirtilen amaç ve hedef davranışlara uygun olmak şartıyla çeşitli kaynaklardan yararlanılarak oluşturulmuştur. Bu ölçme aracı öğrencilerin bilgi, kavrama ve uygulama düzeyini ölçmeye yönelik 39 soruluk bir testtir. Bu sorular üniteyle ilgili daha önceki yıllarda Anadolu Liseleri ve Devlet Parasız Yatılı sınavlarında çıkmış olan geçerli ve güvenilir sorulardır.

2.4.2. Öğrenci Bilgi Formu

Öğrencilerin cinsiyetini, anne ve babanın öğrenim durumunu, anne ve babası mesleğini ve ailenin aylık gelir durumunu belirlemek amacıyla 6 soruluk form hazırlanmıştır. Bu formun oluşturulmasında daha önceden yapılmış benzer araştırmalardan faydalanılmış ve uzman görüşüne başvurulmuştur.

2.5. Araştırma Süreci

Çalışma konusunun belirlenmesinden sonra, literatür taraması yapılarak araştırma önerisi hazırlanmış, araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılacak anket ve testler uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Çalışmayla ilgili araştırma önerisi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'na kabul edilmesinden sonra yapılacak uygulamalarla ilgili izin için İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvuruda bulunulmuş ve izin alındıktan sonra çalışmalara başlanmıştır.

Araştırmanın yapılacağı Ataköse İlköğretim Okulu 4. sınıf öğretmenleriyle görüşülerek uygulama yapılacak sınıflar belirlenmiştir.

Araştırmanın uygulama aşamasında ise sırayla şu işlemler yapılmıştır:

1. Ataköse İlköğretim Okulu'nun 4/A ve 4/B sınıfları uygulama sınıfları olarak seçilmiştir.
2. Her iki sınıfta da öğrencilerin konu ile ilgili ön bilgilerini belirlemek amacı ile ön test uygulanmıştır.
3. 4/A sınıfında hazırlık aşaması tamamlandıktan sonra, işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi + son test 1 uygulaması yapılmış; üç hafta sonra son test 2 uygulanmıştır.
4. 4/A sınıfında ise geleneksel öğretim yöntemi + son test 1 uygulamasına yer verilerek üç hafta sonra son test 2 yapılmıştır.
5. Yapılan çalışmanın iyi denetlenmesi amacıyla deney ve kontrol gruplarına araştırmacı tarafından ders verilmiştir. Yapılan çalışmanın iyi denetlenmesi açısından iki gruba da araştırmacı girmiştir.
6. Uygulanan testlerden elde edilen verilerle analizler yapılmıştır.

2.5.1. Grup Araştırması Tekniği:

Deney grubuna işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin tekniği olarak Grup Araştırması tekniği uygulanmıştır.

Grup Araştırması tekniğinin uygulama aşamaları aşağıda sırasıyla yer almaktadır:

1. Uygulama sürecinin başlangıcında deney grubu öğrencilerine "Grup Araştırması" tekniği açıklanmıştır.
2. Uygulamanın 4 hafta boyunca devam edeceği öğrencilere duyurulmuştur.
3. Uygulamaya başlamadan önce öğrencilerin birinci yarıyıl da Sosyal Bilgiler dersinde aldıkları sınav puanları, cinsiyetleri, dikkate alınarak 6'şar kişilik karma kümeler araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Gruplardaki görev dağılımı grup üyeleri tarafından belirlenmiştir. Grup bağımlılığını sağlamak amacıyla paylaşılan görevler şunlardır: Grup başkanı, grup yazıcısı, grup sözcüsü.
4. Uygulamaya, sosyal bilgiler başarı testi ön test uygulanmasından 2 ders sonra başlanmıştır.
5. 4 hafta sürecek olan çalışmada ünite 3 ana bölüme ayrılmıştır. Her hafta ünitenin bir bölümü işlenmiştir. Her hafta işlenecek olan bölüm kümedeki üye sayısına bölünmüş ve kümedeki her öğrencinin farklı bir konuyu alması sağlanmıştır.
6. Haftanın ilk günü üniteyle ilgili kümeye çalışma rehberi dağıtıldıktan sonra, kümelerin kendi aralarında tartışmaları ve küme üyelerinin bu 6 konudan birisini seçmeleri istenmiştir. Kümeler kendi aralarında konularını seçtikten sonra, öğretmene aldıkları konuları bildirmişlerdir.
7. Haftanın ikinci ve üçüncü günlerinde her grup kendi konusunu araştırmıştır. Sınıfın belli bir yerinde konularla ilgili kaynakların yer aldığı öğrenme merkezi oluşturulmuştur. Her öğrenci kendi konusuyla

ilgili kaynakları bu merkezden alarak araştırmıştır. Araştırmacı gruplara rehberlik etmiş, kaynaklardan nasıl kullanacakları konusunda yardımcı olmuştur. Gruplar bütün çalışmalarını sınıfta yapmışlar, eve her hangi bir ödev verilmemiştir. Öğrenciler, evden okula sadece kaynak getirmişlerdir. Grubu oluşturan öğrenciler kendi konularını araştırdıktan sonra, bilgilerini kendi grup arkadaşıyla paylaşmışlar ve konu gruplarında birbirlerine sorular sorarak bilgilerini sınamışlardır. Böylece konunun değişik yönleri grubu oluşturan tüm öğrenciler tarafından araştırılmıştır. Bu uygulama ile konu tüm yönleriyle öğrenilmiştir. Her grup konusunu daha önceden belirlenen grup yazıcısı tarafından başkanın yardımları ve tüm grubun katılımıyla grup konularını raporlaştırmışlardır. Bu aşama, grup araştırması tekniğinin en uzun süren aşamasıdır ve 3 ders saati sürmüştür.

8. Haftanın dördüncü ve beşinci günlerinde her grup, sınıfın karşısına çıkarak konularını sunmuşlardır. Konusunu sunan grup dışındaki öğrenciler, konusunu sunan gruba sorular sormuşlardır.
9. Araştırmacı tüm grupları gezerek öğrencilerin konularını araştırma, anlatma ve konularıyla ilgili sorulara verdikleri cevapları değerlendirmiştir. Böylece grubu oluşturan öğrencilerin bireysel puanları belirlenmiştir. Üniteyi oluşturan konuların bitiminde işlenen bölümleri içerecek olan değerlendirme sınavında her öğrencinin aldığı puanlar bireysel olarak belirlenmiştir. Grup başarısı, öğrencilere öğretmenin verdiği puanlar ile her konunun bitiminde yapılan sınavlar sonucunda elde edilmiştir. Bu puanların küme elaman sayısına bölünmesiyle de kümenin o haftadaki başarı puanı elde edilmiştir. Bunların sonucunda başarılı kümelere ödül olarak, başarı sertifikası verilmiştir.
10. Ünitein bölümlerinden birinin bitiminde, bu bölümlerle ilgili değerlendirme sınavı yapılmıştır.

11. Ünitenin üç bölümünden birinin bitiminde, küme elemanlarının yerleri değiştirilmiştir.
12. Dördüncü haftanın sonunda, sınıfta ünite sınavı uygulanmıştır.

2.5.2. Geleneksel Yöntem

1. Öğrencilere ilk derste, derslerin nasıl işleneceği konusunda ayrıntılı bilgi verilmiştir.
2. Dersler sırasında öğrencilere uyulması gereken kurallar ayrıntılı olarak açıklanmıştır.
3. Öğrencilerin ilk dersteki oturma düzeni uygulama sürecinde değiştirilmemiştir.
4. Dersler uygulama süresince araştırmacı tarafından anlatılmıştır.
5. Araştırmacı dersleri anlatıp bitirdikten sonra, öğrenciler konu ile ilgili sorular sormuş ve bu sorular cevaplandırılmıştır. Derslerde ipucu, dönüt, düzeltme ve pekiştireçler yeterli ve zamanında kullanılmıştır.
6. Ünite sonunda ünite sınavı yapılmıştır.

2.6. Verilerin Analizi ve Yorumu

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, bilgisayar ortamında SPSS paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin türüne göre farklı gruplar arası ikili karşılaştırmalarda “bağımsız örneklem t testi”, aynı grup içerisindeki ikili karşılaştırmalarında ise “bağımlı örneklem t testi” uygulanmıştır. Çoklu karşılaştırmalarda ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Araştırma örneklemine ait veriler ile ilgili frekans ve yüzde tabloları oluşturulmuştur.

Deney ve Kontrol gruplarının ilgili değişkenlere göre kendi içlerinde ve gruplar arasında anlamlılık düzeyi $p < .01$ anlamlılık seviyesinde test edilmiştir.

III: İLGİLİ LİTERATÜR

Bu bölümde; sosyal bilgiler öğretimi, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin öğrencilerin başarılarına etkileri ile ilgili araştırma ve yayınlara yer verilmiştir.

3.1. Tezler

3.1.1. Doktora Tezleri

Gömlüksiz (1993), “*Kubaşık Öğrenme Yöntemi ile Geleneksel Yöntemin Demokratik Tutumlar ve Erişiyeye Etkisi*” başlıklı araştırmasını Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde yapmıştır. Araştırmada, etkiliği sınanan kubaşık öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin, sınıf ortamına ilişkin demokratik tutumlar ve erişileri üzerindeki kalıcılığı belirlenmeye çalışmıştır. Araştırma, deney ve kontrol gruplarını oluşturan, Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümündeki 75 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Bu araştırma, “öntest-sontest kontrol gruplu” deneme modeline göre düzenlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şunlardır:

Son test 1’ puanları arasında, kubaşık öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretim yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin erişi puanları arasındaki anlamlı farkın deney grubu lehine olduğunu, son test 2’nin uygulanmasında ise, her iki grup arasında anlamlı farkların gözlenmediğini ortaya koymuştur. Demokratik tutumlarda ise, her iki grupta da bir yıl sonra azalma gözlenmekle birlikte, deney grubuyla kontrol grubu arasında, deney grubu lehine anlamlı farklar bulunmuştur.

Oktar (1995), “İşbirliği Ve Ödüllü Değişim Ekonomisi Ve İşbirliği İle Birlikte Ödüllü Değişim Ekonomisinin Birlikte Uygulandığı Gruplar İle Geleneksel Öğretimin Sürdürüldüğü Grupların Erişileri Üzerindeki Etkisi”

başlıklı araştırmasını Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapmıştır. Araştırmada “deneysel yöntem” kullanılmıştır. Araştırma, Demirlibahçe İlköğretim okulu 5.sınıfında okuyan 136 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin erişim puanları arasında deney grupları ile kontrol grupları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Kocabaş (1995), “*İşbirlikli Öğrenmenin Blokflüt Öğretimi ve Öğrenme Stratejileri Üzerindeki Etkileri*” başlıklı araştırmasını Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapmıştır. Araştırmanın deneme modeline uygun düzenlenmiştir. Araştırmanın örnekleme İzmir Dokuz Eylül Ortaokulu birinci sınıflarında öğrenim gören 155 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırma sonunda işbirliğine dayalı öğrenme tekniklerinin öğrencilerin müziğe ilişkin tutumları, müziksel alan bilgileri, müziği öğrenme stratejilerini kullanmada ve blokflüt çalma becerilerinde işbirlikli öğrenme tekniklerinin uygulandığı gruplar lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Bilen (1995), “*İşbirlikli Öğrenmenin Müzik Öğretimi ve Güdüşel Süreçler Üzerindeki Etkileri*” başlıklı araştırmasını Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapmıştır. Araştırma sonucunda işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin, müzik bilgilerinin öğrenilmesi konusunda nota ile öğrenme ve kulaktan notalı öğrenme yöntemleri ile karşılaştırmasını yapmıştır.

Araştırma sonucunda, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin müzik bilgilerinin öğrenilmesinde notalı ile öğrenme yöntemine göre farklılık oluşturmadığı, ancak kulaktan notalı öğrenme yöntemine göre daha etkili olduğu, işbirliğine dayalı öğrenme yöntemlerine göre beceri ve olumlu tutum geliştirmede daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca becerilerin kısa sürede kazandırılmasında ve öğrencilerin coşku ile derse ilgi ve katılımlarının arttırılmasında işbirliğine dayalı öğretim yönteminin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karaoğlu (1998), “*Geleneksel Öğretim Yöntemleri ile İşbirlikli Öğrenmenin Öğrenci Başarısı, Hatırda Tutma ve Sınıf Yönetimi Üzerindeki Etkileri*” başlıklı araştırmasını Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapmıştır. Bu araştırmanın denekleri 1994-1995 öğretim yılı birinci yarıyılında Denizli ili Doğan Demircioğlu Emsan İlköğretim Okulu 5/A ve 5/B sınıflarına devam eden 80 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada, deneysel modellerden “Öntest-Sontest Kontrol Gruplu Model” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. İşbirlikli öğrenmenin öğrenci başarısı artırma konusunda geleneksel öğretim yöntemlerine göre daha etkili olduğu bulunmuştur.
2. Öğrencilerin öğrendiklerini hatırlama tutmaları veya öğrenilenlerin kalıcılığı konusunda “Birlikte Öğrenme” tekniğinin geleneksel bütün sınıf öğretimine göre daha etkili olduğu bulunmuştur.
3. İşbirlikli öğrenme tekniğinin uygulandığı sınıf ile geleneksel öğretim yöntemlerinin uyguladığı sınıfta yer alan sınıf yönetimi süreçleri arasında işbirlikli öğrenmenin uygulandığı sınıf lehine önemli farklar olduğu bulunmuştur.

Çalışkan (1999), “*Bilgisayar Destekli Kubaşık Öğrenmede Geribildirim Türü ve Öğrenme Bağlamının Akademik Başarı ve Tutumları Üzerindeki Etkisi*” başlıklı araştırmasını Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde yapmıştır.

1. Geribildirim genel olarak, başarı ve kalıcılık testindeki başarı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı bulunmuştur.
2. Geri bildirim ve öğrenme bağlamının tek başına öğrencilerin başarılarına ilişkin güvenlerini başarı testinde ne de kalıcılık testinde anlamlı olarak etkilemediği bulunmuştur.

3. Öğrencilerin program için harcadıkları öğretim süreci üzerinde, hem bağlam türü, hem geribildirim türü ve hem de ikisinin etkileşiminin, anlamlı etkilerinin olduğu saptanmıştır
4. Öğrencilerin, konuyu öğrendikleri bilgisayar ortamına, içeriğe ve kubaşık öğrenme yöntemine karşı tutumları incelendiğinde, bağlam türünün öğrenci tutumları üzerinde ne ortam, ne içerik, ne de kubaşık öğrenme açısından anlamlı bir etkisinin olmadığı bulunmuştur.

3.1.2. Yüksek Lisans Tezleri

Erçelebi (1995), "*Geleneksel Öğretim Yöntemleri ile İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Matematik Öğretimi Üzerindeki Etkileri*" başlıklı araştırmasını Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yapmıştır. Araştırma deneme modeline uygun düzenlenmiştir. Araştırmanın örneklemini Denizli Musa Kazım Manastır İlkokulu üçüncü sınıflarında öğrenim gören 74 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonunda, işbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretim yöntemlerinin uygulandığı kontrol grubu arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur.

Sünbül (1995), "*İşbirliğine Dayalı Öğretim Yönteminde Kullanılan Değerlendirme Biçiminin Öğrencilerin Erişi ve Tutumlarına Etkisi*" başlıklı araştırmasını Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapmıştır. Bu araştırmada kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini ise Konya Meram Ortaokulu ikinci sınıflarında okuyan 85 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırma sonucunda Milli Tarih dersinde işbirliğine dayalı olarak oluşturulmuş, bireysel değerlendirme, grupla değerlendirme ve hiçbir değerlendirmenin yapılmadığı gruplardaki öğrenci erişileri arasında anlamlı bir fark vardır. Milli Tarih dersinde işbirliğine dayalı olarak oluşturulmuş bireysel

değerlendirme, grupla değerlendirme ve hiçbir değerlendirmenin yapılmadığı gruplardaki öğrenci tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Akın (1996), “*Geleneksel Öğretim Yöntemleri İle İşbirlikli Öğrenme Yöntemlerinin Akademik Başarı Üzerindeki Etkileri*” başlıklı araştırmasını Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapmıştır. Fen bilgisi dersinde ilkokul dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada geleneksel öğretim yöntemleri ile işbirlikli öğrenme yöntemlerinin akademik başarı üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Araştırma deneme modeline uygun düzenlenmiştir. Araştırma İzmir ili Mustafa İlkokulu’na devam eden 80 öğrenci üzerinde yapılmıştır.

Araştırma sonunda, işbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin akademik başarıları ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarıları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur.

Kasap (1996), “*İşbirlikli Öğrenme Fen Başarısı, Hatırda Tutma, Öğrenci Yüklemeleri ve İşbirlikli Öğrenme Gruplarındaki Etkileşim*” başlıklı araştırmasını Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapmıştır. Araştırma deneme modeline uygun düzenlenmiştir. Araştırma İzmir ili Çiğli İzzet Gökçimen İlköğretim Okulu 8. sınıflarına öğrenim gören 74 öğrenci üzerinde yapılmıştır.

Araştırma sonucunda fen başarısı ve öğrenmede kalıcılık üzerinde işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin başarıları ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin başarıları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bununla birlikte işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin öğrencilerin başarısızlık yüklemeleri üzerinde olumlu etkileri olduğu bulunmuştur.

Delen (1998), “*Temel Eğitim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kubaşık Öğrenme Yönteminin Akademik Başarıya Etkisini*” başlıklı araştırmasını

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yapmıştır. Bu araştırmanın modeli öntest-sontest kontrol gruplu modele göre düzenlenmiştir. Araştırma Tunceli ili Pertek ilçesi Alpdoğan İlkokulu'nda okuyan 68 beşinci sınıf öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda, kubaşık öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubunun, geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubuna göre daha etkili olduğu sonucunu bulmuştur.

Sarıtaş (1998), *“İlköğretim Okulları IV. Sınıf Beden Eğitimi Dersi Öğretimine İşbirlikli Öğrenme Yöntemi ve Yarışmalı Öğrenme Yönteminin Etkileri”* başlıklı araştırmasını Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yapmıştır. Araştırma deneme modeline uygun düzenlenmiştir. Araştırma, Denizli ili Merkez Raşit Özkardeş ilkokulunda okuyan toplam 97 öğrenci üzerinde uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda işbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubu ile yarışmalı öğrenme yönteminin uygulandığı kontrol grubu arasında akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin tutumu ile yarışmalı öğrenme yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin tutumu arasında önemli bir fark bulunmamıştır.

Bozkurt (1999), *“İlkokul 4.Sınıf Matematik Dersinde İşbirlikli Öğrenme Sonucunda Kullanılan Farklı Ölçme Tekniklerinin Başarıyı Ölçme Düzenine Etkisi”* başlıklı araştırmasını Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapmıştır.

Araştırma sonucunda işbirlikli öğrenme gruplarında çoktan seçmeli ve kısa cevaplı testlerden elde edilen puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. İşbirlikli öğretim uygulandığında, aynı davranışları ölçen seçmeli ve kısa cevaplı testlerle, sözlü sınav puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Öner (1999), *“İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kubaşık Öğrenme Yönteminin Eleştirel Düşünme ve Akademik Başarıya Etkisi”* başlıklı

araştırmasını Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yapmıştır. Araştırma öntest ve sontest kontrol gruplu deneme modeline uygun düzenlenmiştir. Araştırma, Adana ili Seyhan ilçesi İsmet İnönü İlköğretim Okulun'da okuyan 108 beşinci sınıf öğrencisi üzerinde yapılmıştır.

Araştırma sonucunda deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin, erişim puanları arasında, deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin, eleştirel düşünme alt ölçeklerinden aldıkları tutum erişim puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Özkan (1999), "*İşbirlikli Öğrenme Yöntemi ile Anlatım ve Soru-Cevap Yöntemlerinin Sosyal Bilgiler Öğretimindeki Öğrenci Başarısına Etkisi*" başlıklı araştırmasını Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yapmıştır. Araştırmanın modeli, kontrollü son test deneme modeline göre düzenlenmiştir. Araştırmanın evrenini, 1998-1999 öğretim yılında, Atatürk Üniversitesi Ağrı Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü, üçüncü sınıfta öğrenim gören 114 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretiminde, işbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grupları ile, anlatım ve soru-cevap yöntemlerinin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin son test puanları ortalamaları arasında anlamlı farklar bulunmuştur.
2. İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney 1 grubu ile, işbirlikli öğrenme yöntemi ile anlatım ve soru-cevap yöntemlerinin birlikte uygulandığı deney 2 grubu öğrencilerin, son test puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.
3. Öğrenciler işbirlikli öğrenme yöntemini beğenip, ilgiyle karşılamakta ve %90'ların üzerinde yönetime devam istediklerini belirtmişlerdir.

Kurt (2001), "*Fen Bilgisi Dersinde, İşbirlikli Öğrenme Yönteminin, Öğrencilerin Başarısı, Kavram Öğrenmesi ve Hatırlaması Üzerine Etkisi*" başlıklı araştırmasını Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yapmıştır. Araştırma deneme modeline uygun düzenlenmiştir. Araştırmanın Kartal ilçesi

Mustafa Kardeşahin İlköğretim Okulu 5. Sınıfında okuyan 72 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şunlardır:

1. Fen Bilgisi dersinde işbirlikli öğrenme yöntemiyle ders işleyen öğrencilerin başarısı, düz anlatım yöntemiyle ders işleyen öğrencilerin başarısına göre daha fazladır.
2. Fen Bilgisi dersinde işbirlikli öğrenme yöntemiyle ders işleyen öğrencilerin kavram öğrenme başarısıyla, düz anlatım yöntemiyle ders işleyen öğrencilerin kavram öğrenme başarısı birbirine eşittir.
3. Fen Bilgisi dersinde işbirlikli öğrenme yöntemiyle ders işleyen öğrencilerin öğrenilen bilgileri ve kavramları hatırlama oranı, düz anlatım yöntemiyle ders işleyen öğrencilerin öğrenilen bilgileri ve kavramları hatırlama oranına göre daha yüksektir.
4. Fen Bilgisi dersi işbirlikli öğrenme yönteminde öğrenci başarısına ve kavram öğrenmesine cinsiyet ve yaş değişkenlerinin bir etkisi yoktur.
5. Fen Bilgisi dersi işbirlikli öğrenme yönteminde öğrenci başarısına ve kavram öğrenmesine okul öncesi eğitimi alma değişkeninin bir etkisi yoktur.
6. Fen Bilgisi dersi işbirlikli öğrenme yönteminde öğrenci başarısına ve kavram öğrenmesine hangi dersi işlemekten zevk alındığı değişkeninin bir etkisi yoktur.
7. Fen Bilgisi dersi işbirlikli öğrenme yönteminde öğrenci başarısına ve kavram öğrenmesine daha önce küme çalışması yapma ve Fen Bilgisi dersini işleme tekniği değişkenlerinin bir etkisi yoktur.

3.2. Kitap ve Makaleler

3.2.1. Kitaplar

Erden (Tarihsiz) tarafından hazırlanan “*Sosyal Bilgiler Öğretimi*” adlı eser Türkiye’de sosyal bilgiler öğretimi üzerinde yazılmış sayılı eserlerden

biridir. Eser dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sosyal bilgiler öğretimi ve programın temel özellikleri, ikinci bölümde sosyal bilgiler öğretiminin dayandığı kuram ve ilkeler, üçüncü bölümde sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan yöntemler ve son bölüm olan dördüncü bölümde ise sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan öğretim araç ve materyalleri açıklanmıştır. Özellikle kitabın üçüncü bölümü araştırma açısından önemlidir. Yazar bu bölümde “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler*” başlığı altında;

1. *Büyük Grupla Öğretim Yöntemleri*: Anlatım, Soru-Cevap, Gösterim, Problem Çözme, Tartışma.
2. *Küçük Grupla Öğretim Yöntemleri*: Beyin Fırtınası, Vızıltı Grupları, İş Grubu, Araştırma Grubu, İşbirliğine Dayalı Öğretim, Bireyselleşmiş Öğretim Yöntemleri konularını ele almıştır.

Sönmez (1997) tarafından hazırlanan “*Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*” adlı eser MEB tarafından da basılmıştır. Yedi bölümden oluşan eserin beşinci bölümü olan “*Öğretme, Öğretme Strateji, Yöntem ve Teknikleri*” başlığını taşıyan kısımdan faydalanılmıştır.

Barth ve Demirtaş (1997) tarafından YÖK/ Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi çevresinde hazırlanan “*İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*” adlı eser geniş bir komisyonun çalışmanın ürünüdür. Bu eserin dördüncü ünitesi olan, “*İlköğretim, Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yöntem, Etkinlikler ve Stratejilerin Öğrenilmesi*” nin ilgili kısımlarından faydalanılmıştır.

Güngördü (2001) tarafından “*İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*” adlı eseri hazırlamıştır. Eser iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, “*İlköğretim Okullarında Hayat Bilgisi Dersi*”, ikinci bölüm ise, “*İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Dersi*” başlıklarını taşımaktadır. İkinci bölümden faydalanılmıştır.

Saban (2000)' ın "*Öğrenme Öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımlar*" adlı eseri on üç bölümden oluşmaktadır. Eserin dokuzuncu bölümünde yer alan; "*İşbirliğine Dayalı Öğrenme*" konusundan faydalanılmıştır.

Namlu (1999) tarafından hazırlanan "*Bilgisayar Destekli İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi*" isimli araştırma ön test-son test gruplu deneme modeline uygun düzenlenmiştir. Araştırmanın örneklemini Eskişehir ili Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu 8. sınıfına devam eden 74 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırma sonunda bilgisayarın alıştıırma-tekrar aracı olarak kullanıldığı bilgisayar destekli eşli ve bireysel öğretim uygulamalarına göre öğrenci başarısını ve öğrenmede kalıcılığı sağlamada daha etkili olduğu bulunmuştur. Bilgisayarın ders sunu aracı olarak kullanılmasında bilgisayar destekli işbirliğine dayalı öğretim uygulaması ile bilgisayar destekli eşli ve bireysel öğretim uygulamaları arasında öğrencilerin başarısını etkileme yönünde anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Ancak, öğrenmede kalıcılığı sağlamada bilgisayar destekli işbirliğine dayalı öğretim uygulamasının diğer iki uygulamaya göre daha etkili olduğu bulunmuştur

Gömleksiz (1997), "*Kubaşık Öğrenmenin Temel Eğitim Dördüncü Sınıf Öğrencilerin Matematik Başarısı ve Arkadaşlık İlişkileri Üzerindeki Etkisini*" araştırmıştır. Bu araştırma "öntest-sontest kontrol gruplu" deneme modeline göre düzenlenmiştir. Araştırma, Adana ili alt sosyo-ekonomik düzeydeki bir devlet ilkokulunda okuyan 47 öğrenci üzerinde yapılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgularda ön test, son test ve kalıcılık testi puanları açısından, deney ve kontrol grupları arasında öğrencilerin başarı puanları yönünden anlamlı fark bulunamamıştır. Deney ve kontrol gruplarının ön test, son test ve kalıcılık testi puanları açısından, son test ve kalıcılık testi puanları lehine farklar bulunmuştur.

Gömleksiz (1997), “*Düzey Kümeleri Temel Eğitim II. Aşama Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma*” başlıklı bir çalışma yapmıştır. Bu araştırma, Adana ilinde yer alan özel bir lisede 1995-1996 eğitim-öğretim yılında, 6, 7 ve 8. sınıflarında okuyan 272 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırma, tek grup ön test-son test modeline göre düzenlenmiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular şunlardır:

İki yönlü varyans analizi sonuçları, 6, 7 ve 8’inci sınıf Fen Bilgisi, İngilizce, Türkçe ve Matematik derslerinde oluşturulan düzey kümeleri arasında akademik başarı açısından anlamlı fark bulunmuştur. Ön test-son test puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Erişi puanları açısından düzey kümeleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır

3.2.2. Makaleler

Johnson ve Johnson (1981a) ortak bir amaç için bir araya gelmiş öğrencilerin birbirleriyle ilişkilerinin olumlu sosyal beceriler kazanmalarında etkili olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmaya 3 ve 6. sınıflar arasında okuyan yaşları 9-12 arasında 8 tane özel eğitim alan çocuk katılmıştır. Denekler çeşitli öğrenme güçlüğüne, orta düzeyde zeka geriliğine ve çeşitli yetenek özürlerine sahip öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin ortak bir amaç için birlikte çalışmalarının ilişkilerinde ve sosyal beceriler kazanmalarında olumlu etkili olduğu bulunmuştur.

Johnson ve Johnson (1981b) “İşbirlikçi, Rekabetçi ve Bireysel Hedef Yapılarının Bilgisayar Destekli Eğitim Üzerindeki Etkileri”ni araştırmıştır. Araştırmanın amacı bilgisayar destekli işbirlikçi, rekabetçi ve bireysel öğrenmenin bağıntılı yararlarını karşılaştırmaktır. Araştırmanın örneklemini Orta Amerika’da ortaokul 1 ve 2 sınıfta öğrenim gören 718 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. İşbirlikçi ortamdaki öğrenciler gerçeği tanıma ve uygulama sorularında diğer iki gruba göre daha yüksek puan almışlardır.

2. İşbirlikçi ortamda öğrenciler daha yüksek hedef odaklanmasını göstermişlerdir.

Slavin ve Karwet (1981), “*Geleneksel Yöntemler Yerine Grupla Çalışma Yöntemlerinin Kullanıp Kullanılmayacağını*” belirlemek için, üç ayrı grupta çalışma yönteminin değerlendirmesini yapmıştır. Bu deneysel araştırma, ilkokul 4. ve 5. sınıflarda okuyan 456 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya ait bulgular, kubaşık öğrenme yöntemlerinin; okuldan hoşlanmada, benlik saygısında, arkadaşlık ilişkilerinde, dil ve okuma alanlarındaki erişilerinde olumlu sonuçların ortaya çıkmasında etkili olduğu ve bu yöntemlerin, öğrencilerin günlük öğretim süresini içerecek biçimde uygulanabileceğini ortaya koymuştur (Aktaran:Gömleksiz 1993).

Mavarech, Stern ve Levita (1987), “*Küçük Gruplarla Bilgisayarla Öğrenme ile Bireysel Olarak Bilgisayarla Öğrenme Arasındaki Tutumlar, Erişi Düzeyleri, Toplumsal Uyum Açısından Farklılıklar Olup Olmadığını*” araştırmışlardır.

Araştırma bulguları, bilgisayarda birlikte çalışan öğrencilerin, bilgisayarda yalnız çalışan öğrencilere göre, arkadaşlarına karşı daha özverili olduklarını, birlikte öğrenmeye karşı daha güçlü tutumlar geliştirdiklerini, erişisi açısından da daha yüksek puanlara ulaştıklarını göstermiştir (Aktaran:Gömleksiz 1993).

Nattiv (1987), “*İlköğretim 6. Sınıf Öğrenci Başarısı Üzerinde, Üç Tür Kubaşık Öğrenme Yönteminin ve Karşılaştırma Grubu Olarak Bir Geleneksel Yöntemin Etkisi*” ni yaptığı araştırmada incelemiştir. Altıncı sınıftan 129 öğrenci üzerinde yürütülen araştırmada, Birleştirme II ve İşbirliği-İşbirliği yöntemlerinin değişik bileşimleri kullanılmıştır.

Araştırma bulguları öğrenci başarısı üzerinde kubaşık öğrenme sınıflarından ikisiyle kontrol grubunun arasında kubaşık öğrenme lehine yüksek düzeyde anlamlı bir değişme gözlemlendiğini göstermiştir (Aktaran:Gömleksiz 1993).

Erden (1998) “*Grup Etkililiği Öğretim Tekniğinin Öğrenci Başarısına Etkisini*” araştırmıştır. Araştırma, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünde Sosyal Psikoloji dersi alan 53 II. sınıf öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma, deneme modeline uygun olarak düzenlenmiştir. Hazırlanan başarı testi, deneysel işlemlerin bitiminde ve bir hafta sonra iki kez uygulanmıştır. Araştırma sonucunda şu sonuçlar elde edilmiştir:

Araştırmada, grup etkililiği öğretim tekniğinin öğrenci başarısı açısından, geleneksel yöntemden daha etkili olduğunu kanıtlayacak veriler elde edilememiştir. Deney ve kontrol grupları arasında, başarı açısından anlamlı fark bulunmamıştır. Grup etkililiği öğretim tekniğinin uygulanan grubun başarısı ile uygulamadan bir hafta sonraki başarısı arasında anlamlı fark yokken, geleneksel yöntem uygulanan öğrencilerin birinci ve ikinci uygulama aleyhine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Kara (1994) “*İşbirliğine Dayalı Paylaşmalı Dönütün Başarı ve Hatırda Tutma Üzerindeki Etkilerini*” ni araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini ortaokul birinci sınıflardan 140 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, şunlara ulaşılmıştır:

Matematik konu alanında işbirliğine dayalı paylaşmalı dönütün hiç dönüt verilmemesi koşuluna kıyasla daha fazla başarı artışına yol açtığı bulunmuştur. İşbirliğine dayalı paylaşmalı dönütün öğrenmelerin kalıcılığını sağlama üzerindeki etkisi anlamlı düzeyde bulunmamıştır.

Lazarowitz ve Karsenty (1990), “*Küçük Araştırma Gruplarıyla Akran Öğretimi*” adlı kubaşık öğrenme tekniğinin, onuncu sınıf biyoloji sınıflarındaki öğrencilerin erişileri, süreç becerileri, öğrenme çevresi ve benlik saygısı üzerindeki etkileri incelemiştir. Kontrol gruplarında tüm sınıf yöntemine göre ders işlenmiştir.

Araştırmanın bulguları şunlardır:

1. Kubaşık gruplarda, öğrenme çevresi ve benlik saygısına ilişkin

sonuçlar tüm sınıf yöntemine göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

2. Kubaşık gruplardaki öğrenciler, süreç becerileri ölçümlerinde daha yüksek puanlara eriştirmiştir.
3. Biyoloji dersinde erişi açısından deney ve kontrol grupları arasında; deney grubu lehine anlamlı farklar bulunmuştur (Aktaran:Gömleksiz 1993).

Bonaparte (1990), *“Temel Eğitim Düzeyinde Kubaşık ğrenmenin Akademik Başarıya ve Benlik Saygısına Etkisi”* ne yönelik bir araştırma yapmıştır. Araştırma, matematik dersinde temel eğitimin ikinci sınıfında okuyan öğrencilerin matematik başarısı ve benlik saygısına etkisinin sınıandığı araştırmada kubaşık öğrenme formu olarak ğrenci Takımları Başarı Bölümleri tekniği esas alınmıştır. Araştırma süreci sonunda elde edilen bulgular, kubaşık öğrenme metodunun tam öğrenmeye göre organize edilmiş sınıf düzenine göre daha etkili olduğu bulunmuştur (Aktaran:Delen 1998).

Açıkgöz (1991) tarafından *“Yapılandırılmış İşbirliği, Yapılandırılmamış İşbirliğini, Gruplar Arası Yarışma ve Geleneksel Bütün Sınıf ğretimi Etkililiklerinin Yabancı Dilde Dilbilgisi Kavramlarının Uygulama Becerilerinin Kazanılması ve öğrenmedeki Kalıcılığı zerindeki Etkileri”* başlıklı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma, Malatya Gazi İlkokulu 5. sınıf öğrencileri üzerinde yapmıştır. Araştırma sonucunda, şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Gruplar arası yabancı dil başarısının geleneksel ğretim ve yapılandırılmamış işbirliği gruplarına göre yüksek olduğu bulunmuştur. Buna karşın gruplardaki kız erkek deneklerin son-test başarı durumları arasında önemli farklılıkların olmadığı bulunmuştur.

Açıkgöz (1990), işbirlikli öğrenme ve geleneksel bütün sınıf öğretiminin başarı, hatırdı tutma ve duyuşsal özellikler üzerindeki etkilerini, geleneksel ğretim yöntemi ile karşılaştırılmalı olarak araştırmıştır. Araştırma sonunda, *“Birlikte Soralım Birlikte ğrenelim”* etkinliklerinin, ünite sonundaki başarı

düzeyi ve duyuşsal özellikler üzerinde, geleneksel yöntemle göre daha olumlu etkileri olduğu bulunmuştur.

Slavin ve Madden (1990) yaptıkları araştırmada, özel eğitim sınıflarında matematik öğretiminde işbirlikçi bireysel grup tekniği ve geleneksel yöntemlerin karşılaştırılmasını amaçlamışlardır. Araştırmaya ilkokul öğrenimine devam eden 8 özürlü çocuk katılmıştır. Çeşitli öğretim stratejileri ABCABCA/ ACBACB şeklinde dengelenmiştir. Genel olarak bulgular, katılımcıların, geleneksel matematik öğretim tekniklerine oranla, işbirlikçi veya grup teknikleri kullanıldığında daha iyi puanlar elde ettiklerini yansıtmaktadır. Ayrıca, çeşitli psikomotor test sonuçları ile ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması sonucunda öğrencilerin performanslarında genel bir artış ortaya koymuşlardır.

Johnson ve Johnson (1990), birlikte hazırladıkları makalelerinde, son doksan yıldır kubaşık, yarışmacı ve bireyselleştirilmiş öğrenme durumlarının erişi üzerindeki etkisini incelemişler ve 1691 bulgusu olan 323 araştırmayla ilgili ön bulguları belirtmişlerdir.

Bu araştırma sonunda, genelde erişinin kubaşık öğrenme durumlarında yarışmacı ve bireyselleştirilmiş öğrenme durumlarından daha yüksek olduğu ortaya konmuştur (Aktaran:Gömleksiz 1993).

Art ve Newman (1990) matematik derslerinde işbirlikçi öğrenme tekniklerinin kullanılmasının etkilerini araştırmıştır. Araştırma sonucunda matematik derslerinde işbirlikçi öğrenme tekniklerinin kullanılmasının öğrencilerin matematik dersine karşı sempati duymalarına ve bu alanda sahip oldukları yeteneklere güvenme düzeylerinde artışa sebep olmuştur.

Şimşek (1990), “*Öğretimde İşbirliğinin Yararları*” adlı makalesinde öğretimde kullanılan stratejilerin üzerinde durmuştur. İşbirliği yaparak öğrenmenin temel esaslarını, daha sonra ise işbirliği yaparak çalışmanın tarihçesi ile öğrenme metotlarının neler olduğunu açıklamıştır. İşbirlikli öğrenmenin başarı, motivasyon, kendini kabullenme, görüş kazanma, entegre olmak, etnik

ilişkiler, problem çözme, transfer, akıl yürütme konularında yapılan araştırmalar hakkında bilgi vermiştir.

Erden (1991), “ *Küçük Grupla Öğretim Yöntemlerinin Bilgisayar Destekli Öğretim Yöntemleri’de Kullanılması*” başlıklı makalesinde ilk olarak bilgisayar destekli öğretimin özellikleri üzerinde durmuştur. Daha sonra bilgisayar destekli öğretimde küçük grupların kullanılması için gerekli şartları açıklamış ve işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin özellikleri ve olumlu yönleri üzerinde durmuştur. Makalesinin son bölümünde ise işbirliğine dayalı öğretim yönteminin bilgisayar destekli öğretimde kullanılmasının aşamalarını açıklamıştır.

Kosters (1991), “ *Temel Eğitim Düzeyinde, İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yönteminin Akademik Başarı ve Tutumlar Üzerindeki Etkisi*” ni araştırmıştır.

Araştırma sonucunda deney grubu ile kontrol grupları arasında akademik başarı açısından anlamlı fark bulunmamıştır. Ancak, grupların son test puanları, deney grubunun akademik başarıyı artırma açısından kontrol grubuna göre daha etkili olduğu sonucu bulunmuştur. Öğrencilerin tutum puanları açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır (Aktaran:Delen 1998).

Demirel (1991).“ *Eğitimde Nitelik Geliştirmede İşbirliğine Dayalı Öğrenme ile Tam Öğrenmenin Yeri ve Önemi*” adlı makalesinde işbirliğine dayalı öğrenmenin temel ilkelerini açıklamıştır. Ayrıca da tam öğrenmenin işlem basamakları üzerinde durmuştur. Makalesinin son bölümünde ise tam öğrenme ile işbirliğine dayalı öğrenmenin birlikte kullanılmasına ilişkin öneriler getirmiştir.

Slavin (1991) akademik başarıyla ilgili 67 araştırmanın 41’inde (%61), kubaşık öğrenme yöntemiyle elde edilen başarının, kontrol gruplarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bulmuştur. Yirmi beş araştırmada fark bulunmazken, bir araştırma kontrol grubu lehine sonuçlanmıştır (Gömleksiz 1993).

Yaşar (1993), “ *Yabancı Dilde Okuma Becerilerinin Geliştirilmesinde Küçük Gruplarla Öğretim Yönteminin Etkililiği*” ni araştırmıştır. Araştırmanın evrenini 1991-1992 öğretim yılı birinci döneminde Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü İngilizce Öğretmenliği Hazırlık/A ve Hazırlık/B sınıfındaki toplam 48 öğrenci oluşturmuştur. Bu araştırma deneme modellerinden “ön test- son test kontrol gruplu modelinde” deneysel bir çalışmadır. Araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Yabancı dilde okuma parçasına ilişkin genel bilgi sahibi olma becerilerinin geliştirilmesinde, deney grubunda uygulanan küçük gruplarla öğretim yöntemiyle kontrol grubunda uygulanan geleneksel öğretim yöntemi arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.
2. Yabancı dilde okuma parçasında geçen bilinmeyen sözcüklerin anlamını kestirme becerisinin geliştirilmesinde küçük gruplarla öğretim yöntemlerinin geleneksel öğretim yöntemlerinden daha etkili olduğu bulunmuştur.
3. Yabancı dilde okuma parçasına ilişkin ayrıntılı bilgi edinme becerisinin geliştirilmesinde, küçük gruplarla öğretim yönteminin geleneksel öğretim yöntemlerinden daha etkili olduğu bulunmuştur.
4. Yabancı dilde okuma parçasının içerdiği fikirleri bulma becerisinin geliştirilmesinde, küçük gruplarla öğretim yöntemlerinin geleneksel öğretim yönteminden daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır.
5. Yabancı dilde okuma parçasına uygun başlık bulma becerisinin geliştirilmesinde, küçük gruplarla öğretim yönteminin geleneksel öğretim yönteminden daha etkili olduğu bulunmuştur.
6. Yabancı dilde okuma parçasını özetleme becerisinin geliştirilmesinde, küçük gruplarla öğretim yönteminin geleneksel öğretim yönteminden daha etkili olduğu bulunmuştur.
7. Küçük gruplar halinde çalışan deney grubundaki deneklerin, yabancı dilde okuduğunu anlama gücüne ilişkin erişim düzeylerinde, kontrol

grubundaki deneklerin erişti düzeylerine göre anlamlı bir yükselme görülmüştür.

Açıkgöz (1992) işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi ile başarı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için, 80 ayrı araştırma sonucunu çizelge halinde verdiği çalışmasında, farklı konu alanlarında, değişik eğitim düzeylerinde ve işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin farklı tekniklerinin işe koşulduğu çalışmaların genelinde işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin akademik başarıyı artırdığına ilişkin sonuçların elde edildiği görülmüştür. Seksen çalışmanın dökümünün verildiği çizelgede, dokuz çalışmada işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin işe koşulduğu grupla, diğer gruplar arasında bir fark görülmezken, dört çalışmada işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin daha etkili olduğuna dair bulguya rastlanmamıştır. Grup araştırması tekniği ile ilgili olarak verilen bir çalışmada öğrencilerin akademik başarılarını artırmada diğer yöntemlere göre daha etkili olduğuna dair sonuç görülmüştür.

Ravid ve Shapiro (1992), "*Kuşak Öğrenme Tekniklerinden, Öğrenci Takımları ve Başarıları Bölümleri ve Birleştirme II Tekniklerinin, Değişik Ölçümlerdeki Etkiliği*" ni araştırmıştır. Araştırmada, tüm istatistiksel bulguların kontrol gruplarına oranla deney grupları lehine çıktığı; ancak küçük sınıf ölçüsü göz önüne alındığında istatistiksel yönden anlamlı farkların bulunmadığı görülmüştür (Aktaran:Gömlüksiz 1993).

David W., Johnson, Roger T. (1991), "*Yüksek Yetenekli Öğrencilerin Başarıları, Benlik Saygısı ve Sosyal Uyumlarında İşbirliğine Dayalı ve Bireysel Öğrenmenin Etkisi*" konulu araştırma Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan bir ilkokul 5. sınıfında yapılmıştır. Araştırma sonucunda işbirliğine dayalı öğrenme gruplarında bulunan öğrencilerin performansı bireysel öğretimin sürdürüldüğü gruptaki öğrencilerin performanslarından daha yüksek çıkmıştır (Baykara 1999).

Yeşilyaprak (1993), "*İşbirliğine dayalı öğrenme Yönteminin Duyuşsal Özelliklerin Kazanılmasında Ne Derece Etkili*" olduğunu araştırmıştır.

Araştırmanın örneklemini Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü birinci sınıf öğrencilerinden 120 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

İşbirliğine dayalı öğrenme yöntemiyle tüm öğrencilerin etkin katılımı görev ve sorumluluk aldıkları; bireysel çalışma ya da yarışmacı ortam yerine öğrencilerin birbirlerine yardımcı olduğu, desteklediği, birbirlerini denetlediği ve değerlendirdiği, bu ortamın sadece bilişsel hedeflerin değil, duyuşsal özelliklerin kazanılmasında da uygun ve yararlı olduğu gözlenmiştir. Öğrenciler, bu yöntemle öğrenmenin “işbirliği yapma, sorumluluk alma, başkaları ile birlikte olma, onları tanıma, değer verme” gibi insan ilişkilerini ve demokratik tutumları geliştirici katkıları ile “kendini tanıma, keşfetme, güçlü ve zayıf yöntemlerini kabul etme, kendini ifade etme ve geliştirme” gibi bireysel hedeflere ulaşmada yararlı olduğunu belirtmişlerdir.

Gömlüksiz ve Temel (1994) “*Genel Öğretim Yöntemleri Dersinde Uygulanan Kubaşık Öğrenme Yönteminin Benlik Saygısı ve Erişiyeye Etkisi*” ni araştırmıştır. Araştırmada, “Yeniden Uyarlanmış Birleştirme” tekniği kullanılmıştır. Araştırma 1993-1994 eğitim yılı birinci yarıyıda, Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü üçüncü sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şunlardır:

Kubaşık öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğrenme yönteminin uygulandığı kontrol grubu arasında, erişiyeye açısından deney grubu ile geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol grubu arasında, erişiyeye açısından deney grubu lehine anlamlı farklar gözlenmiştir. Benlik saygısı açısından, gruplar arasında anlamlı farklar bulunmamıştır.

Gömlüksiz ve Özyürek (1994) tarafından, “*Türk Dili ve Edebiyatı dersinde Uygulanan Kubaşık Öğrenme Yönteminin Erişiyeye, Demokratik Tutumlara Ve Benlik Saygısına Etkisi*” araştırılmıştır. Kubaşık öğrenme tekniklerinde “Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri” tekniği kullanılarak 1993-1994 eğitim yılı birinci yarıyılında, Adana Anadolu Lisesi birinci sınıf

öğrencileri üzerinde bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şunlardır:

Akademik başarı açısından kubaşık öğrenme yönteminin uygulandığı deney gruplarının, geleneksel tüm sınıf öğretiminin yapıldığı sınıflara göre daha etkili olduğu bulunmuştur. Demokratik tutumlar açısından, ikinci deney ve kontrol grupları arasında, kontrol grubu lehine fark bulunurken birinci deney ve kontrol grupları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.. Benlik saygısı açısından, birinci deney ve kontrol grubunda ise, deney grubu lehine anlamlı fark bulunmamıştır.

Erdem (1994) "*İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Yüksek öğretimdeki Başarıya Etkisi*" ni araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini, ODTÜ Üniversitesi Fen Bilimleri Eğitimi Bölümünden 81 ikinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şunlardır:

1. Öğrencilerin bilgi düzeyindeki hedeflere ulaşabilmesi açısından düz anlatım tekniği ile işbirliğine dayalı öğrenme tekniği arasında anlamlı bir fark yoktur.
2. Öğrencilerin kavrama düzeyindeki hedeflere ulaşabilmesi açısından düz anlatım tekniği ile işbirliğine dayalı öğrenme tekniği öğrenme arasında anlamlı bir fark vardır.
3. Deney grubu ve kontrol grubu arasında, bilgi düzeyindeki hedeflere ulaşabilme açısından anlamlı bir fark yoktur.
4. Deney grubundaki öğrencilerin cinsiyeti dikkate alındığında, öğrencilerin cinsiyetlerinin işbirliğine dayalı öğrenme tekniği ile ulaştıkları başarıya anlamlı bir katkısı olmadığı saptanmıştır.

Gömlüksiz ve Yıldırım (1996), "*Kubaşık Öğrenme Yönteminin Türk Dili Dersine İlişkin Tutumlar ve Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi*" ni araştırmışlardır. Araştırmada kubaşık öğrenme tekniklerinden biri olan Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri tekniği kullanılarak ve 1994-1995 eğitim yılı ikinci

yanıyılında, Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi birinci sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın bulguları, deney grubunda uygulanan kubaşık öğrenme yönteminin, kontrol grubunda uygulanan geleneksel yöntemle göre öğrencilerin başarılarını daha çok arttırdığı sonucu bulunmuştur. Türk diline ilişkin tutumlar açısından, deney ve kontrol grupları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Deney grubunun öntest ve son test tutum puanları arasında, deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmasına karşın, kontrol grubunda anlamlı fark görülmemiştir.

Özder (2000), "*Tam Öğrenmeye Dayalı İşbirlikli Öğrenme Modelinin Etkiliği*" ni araştırmıştır. Araştırma ilkökul 4. sınıflar üzerinde uygulanmıştır. Araştırmada deney deseni olarak öntest sountest kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Araştırma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Güzelyurt Kurtuluş ve Güzelyurt Özgürlük İlkokullarında okuyan 4. sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucunda, toplam kavrama ve uygulama düzeylerindeki kontrol ve deney grupları arasında tam öğrenme ve tam öğrenme-işbirliğine dayalı öğrenme grupları lehine, deney grupları arasında ise tam öğrenme grubu lehine farklılık bulunmuştur. Üst yetenekli öğrenciler açısından işbirliğine dayalı ve tam öğrenme grupları lehine, orta yetenekli öğrenciler açısından tam öğrenme grubu lehine, düşük yetenekliler açısından ise toplam öğrenme düzeyinde tam öğrenme ve tam öğrenme-işbirliğine dayalı öğrenme grupları lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Whicker ve diğerleri (1997), "*Ortaokul Matematik Sınıflarında İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yöntemini Öğrencilerin Başarısına ve Tutumlarına Etkisi*" ni ortaya koymak amacıyla araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda deney grubu ile kontrol grupları arasında anlamlı fark çıkmıştır (Baykara 1999).

Gömleksiz ve Tümkiye (1997), "*Kubaşık Öğrenme Yönteminin Akademik Başarı ile Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejileri Üzerindeki Etkisi*" ni

araştırmışlardır. Araştırma, Çukurova Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünde Gelişim Psikolojisi dersi alan birinci sınıf öğrencileri üzerinde uygulanmıştır. İki deney ve kontrol grubunun oluşturulduğu çalışmada, deney gruplarına “Yeniden Uyarlanmış Birleştirme (Yeniden Uyarlanmış Birleştirme) tekniği ve Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri'nin değişik uyarlamaları kullanılmıştır. Kontrol grubunda ise tüm sınıf öğretiminin işe koşulduğu geleneksel öğretim yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

Yeniden Uyarlanmış Birleştirme'nin uygulandığı deney grubu ile kontrol grubu arasında, kavrama düzeyinde deney grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur. Bilgi düzeyi açısından da kontrol grubu lehine anlamlı farkların olduğu bulunmuştur. Ancak, diğer değişkenler açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı farklar bulunmamıştır.

Birdir, Birdir ve Salan (1999), “*Küçük Gruplarda Fen Eğitiminin Öğrenci Başarısı Üzerinde Etkisi*” ni araştırmışlardır. Araştırmada deneysel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın örnekleme, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, 1996-1997 öğretim yılı ikinci yarıyıl Biyoloji bölümü ikinci sınıfında öğrenim gören 77 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırma sonucunda grup öğretiminin öğrenciler arasındaki yarışı azalttığı, öğrencilerin kendine olan güvenini artırdığı, sınıftaki öğrenmeyi daha etkili kıldığı, sorumluluk duygusunu artırdığı ve akademik başarıyı olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.

Yıldız (1999), “*İşbirlikli Öğrenme ile Geleneksel Öğrenme Grupları Arasında Farklar*” adlı makalesinde işbirliğine dayalı öğrenmenin tanımını yapmış ve işbirlikli öğrenme ile geleneksel öğrenme grupları arasındaki farkların neler olduğunu açıklamıştır. Makalesinin son bölümünde ise işbirlikli öğrenme gruplarının neler olduğu üzerinde durmuştur.

Sarıtaş (1999), "*İlköğretim I.Devrede İşbirlikli Öğrenme Yöntemi ile Geleneksel Öğrenme Yöntemlerinin Başarılı ve Başarısız Öğrenciler Üzerindeki Etkisi*" ni araştırmıştır.Araştırma, 1997-1998 eğitim – öğretim yılında Denizli Raşit Özkardaş İlköğretim Okulunda yapılmıştır.Araştırmanın modeli, deneysel modeldir.Araştırmaya deney grubundan 46, kontrol grubundan 45 olmak üzere toplam 91 denek katılmıştır.Araştırmanın sonuçları şunlardır:

1.Matematik dersinde öğrenci başarısını olumlu yönde etkilemek için, deney grubunda uygulana işbirlikli öğrenme yöntemi ile kontrol grubunda uygulanan geleneksel öğretim yöntemleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur.

2.Deney grubunda uygulanan işbirlikli öğrenme yönteminin başarısız öğrencilerin başarı düzeylerini yükseltmede oldukça etkili olduğu bulunmuştur.

IV: BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu kısmında, yapılan çalışma sonucunda elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

TABLO 10: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları

Gruplar	f	x	ss	sd	t	p
Deney Grubu	36	12,63	2,99	70	,753	-
Kontrol Grubu	36	13,22	3,55			

Tablo 10'da görüldüğü üzere; deney ve kontrol gruplarının ön test olarak uygulanan bilgi testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Deney ve kontrol gruplarının ön test puanları arasında anlamlı bir fark olmaması ile araştırma öncesinde deney ve kontrol gruplarının ön bilgilerinin birbirlerine eşit olması koşulunu yerine getirmiş olmaktadır. Diğer testlerden elde edilecek anlamlı farklılaşmalar işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine bağlanabilecektir.

TABLO 11: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencileri Son Test 1 Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları

Gruplar	f	x	ss	sd	t	P
Deney Grubu	36	30,94	3,19	70	-7,568	.01
Kontrol Grubu	36	23,13	5,29			

Tablo 11'de görüldüğü üzere; deney ve kontrol gruplarının uygulama sonucu gerçekleştirilen son test 1'den aldıkları puanlar arasında deney grubu lehine .01 düzeyinde anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır.

Deney grubu sontest 1 aritmetik ortalaması 30.94 iken kontrol grubu aritmetik ortalaması ise 23.13 olarak gerçekleşmiştir. Deney ve kontrol grupları sontest 1 puanları karşılaştırıldığında 7 puanlık bir fark görülmektedir. Bu sonuç, deney grubundaki öğrencilerin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi ile işlenen konuları daha iyi öğrendiklerini, geleneksel öğretim yöntemlerinin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin başarılarında ise fazla bir gelişme olmadığını göstermektedir. Bu sonuca dayanılarak, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin öğrenci başarısı üzerinde olumlu etkileri olduğu söylenebilir.

TABLO 12: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerin Son Test 2 Testi Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları

Gruplar	F	x	ss	sd	t	p
Deney Grubu	36	29,22	3,29	70	-11,50	.01
Kontrol Grubu	36	18,02	4,81			

Tablo 12 incelendiğinde; deney ve kontrol grubunun son test 2 testi puanları arasında yine deney grubu lehine .01 düzeyinde anlamlı bir fark bulunduğu görülmektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin sontest 2'den aldıkları puanların aritmetik ortalaması 29.22 iken, kontrol grubundaki öğrencilerin aldıkları puanların aritmetik ortalaması 18.02' dir. Her iki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki fark 11 puandır. Bu sonuç, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin öğrendiklerinin kalıcılığının, geleneksel öğretim yöntemlerinin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilere göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Buradan hareketle, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin öğrenilen bilgilerin kalıcılığını sağlamada etkili bir yöntem olduğu söylenebilir.

TABLO 13: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerin Erişi Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları

Gruplar	f	X	ss	sd	t	p
Deney Grubu	36	18,30	3,68	70	-9,47	.01
Kontrol Grubu	36	9,91	3,82			

Tablo 13'te görüldüğü üzere; deney ve kontrol grubunun erişim puanları arasında deney grubu lehine .01 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Bu sonuca dayanılarak, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin akademik başarı açısından, geleneksel öğretim yöntemlerine göre daha etkili olduğu söylenebilir.

TABLO 14: Kontrol Grubu İçin Ön Test - Son Test 1 Puanları Arasındaki Farkla İlgili t- Testi Sonuçları

	f	x	ss	r		t		
				r	p	sd	t	p
Ön Test	36	13,22	3,55	,692	,01	35	-15,54	.01
Son Test 1	36	23,13	5,29					

Tablo 14'te görüldüğü üzere; göre kontrol grubunun ön test ve son test 1 puanları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir farklılaşma vardır.

Kontrol grubu ön test puanının aritmetik ortalaması 13.22 iken bu ortalama son test 1'de 23.13 olarak gerçekleşmiştir. Deney grubu ön test puanlarının aritmetik ortalaması 12.63 iken bu ortalama son test 1' de 30.94 olarak gerçekleşmiştir. Geleneksel öğretim yöntemin kullanıldığı kontrol grubunun ön test ve son test 1 puan ortalamaları karşılaştırıldığında, dersler işlendikten sonra kontrol grubunun başarısında belli bir artış olduğu görülmektedir. Fakat kontrol grubu son test 1 puan ortalaması, deney grubu son test 1 puanından yaklaşık olarak 7 puan daha düşüktür. Bu bulgulara dayanılarak,

geleneksel yöntemin uygulandığı grubun başarısındaki artış, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin başarısındaki artışın yanında daha az olduğu söylenebilir.

TABLO 15: Deney Grubu için Ön Test - Son Test 1 Puanları Arasındaki Farkla İlgili t- Testi Sonuçları

	f	X	ss	r		T		
				r	p	sd	t	P
Ön Test	36	12,63	2,99	,293	,083	35	-29,79	.01
Son Test 1	36	30,94	3,19					

Tablo 15'e göre, deney grubunun ön test ve son test 1 puanları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir fark vardır.

Deney grubu ön test puanlarının aritmetik ortalaması 12.63 iken bu ortalama son test 1' de 30.94 olarak gerçekleşmiştir. Kontrol grubunda ise ön test puanının aritmetik ortalaması 13.22 iken bu ortalama son test 1'de 23.13 olarak gerçekleşmiştir. Deney ve kontrol grupları ön test puan ortalamaları arasında fazla bir puan farkı görülmemektedir. Fakat deney grubu son test 1 puan ortalaması, kontrol grubu son test puanından yaklaşık olarak 7 puan daha yüksektir. Bu sonuç, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin, geleneksel yöntemlere göre daha başarılı bir yöntem olduğunu ve daha fazla öğrenme sağladığını göstermektedir.

TABLO 16: Kontrol Grubu Öğrencilerin Son test 1 – Son test 2 Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları

	f	x	ss	r		t		
				r	p	sd	t	p
Son Test 1	36	23,13	5,29	,859	,01	35	11,26	.01
Son Test 2	36	18,02	4,81					

Tablo 16'ya göre kontrol grubu son test 1 ve son test 2 puanları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur .

Kontrol grubu son test 1 ve son test 2 puan farkına bakıldığında yaklaşık olarak 5 puanlık bir fark vardır. Bu fark deney grubuna göre çok daha fazladır. Bu durum geleneksel öğretim yöntemleriyle gerçekleştirilen öğrenmelerin zaman geçtikçe daha fazla unutulduğunu ve hatırlama oranının azaldığını göstermektedir.

TABLO 17: Deney Grubu Öğrencilerin Son Test 1 - Son Test 2 Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları

	f	x	ss	r		t		
				r	p	sd	t	p
Son Test 1	36	30,94	3,19	,96	,01	35	12,68	-
Son Test 2	36	29,22	3,29					

Tablo 17'ye göre, deney grubu öğrencilerinin son test 1 ve son test 2 puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuç ise; işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi ile öğrenilen bilgilerin geleneksel öğretim yöntemleriyle öğrenilen bilgilere göre daha kalıcı olduğunu göstermektedir.

TABLO 18: Kontrol Grubu Öğrencilerin Ön Test Son Test 2 Testi Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları

	f	x	ss	r		t		
				r	p	sd	t	p
Ön Test	36	13,22	3,55	,75	,01	35	-9,07	.01
Son test 2	36	18,02	4,81					

Tablo 18'e göre, kontrol grubunun aritmetik ortalamasının ön test için 13.22; son test 2 için 18.02 olduğu görülmektedir. Kontrol grubu ön test ve son test 2 puanları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir fark vardır.

Yukarıdaki bulguya dayanılarak, kontrol grubunda uygulanan geleneksel öğretim yöntemlerinin -işbirliğine dayalı öğrenme yöntemlerinin uygulandığı deney grubuna oranla az olmakla birlikte- öğrenci başarısında artışa neden olduğu söylenebilir. Fakat, bu bulgu öğrenme sürecinin doğal bir sonucu olarak kabul edilebilir.

TABLO 19: Deney Grubu Öğrencilerin Ön test - Son test 2 Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları

	f	x	ss	r		t		
				r	p	sd	t	p
Ön Test	36	12,63	2,99	,28	,09	35	-26,35	.01
Son Test 2	36	29,22	3,29					

Tablo 19' a göre, deney grubunun aritmetik ortalamasının ön test için 12.63, son test 2 için aritmetik ortalamasının ise 29.22 olduğu görülmektedir. Deney grubu ön test ve son test 2 puanları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir fark vardır.

Deney grubundaki öğrencilere verilen eğitim sonunda konu ile ilgili bilgilerinde artış görülmüştür. Sonuçta, kontrol grubu ile karşılaştırıldığında işbirliğine dayalı öğrenme yöntemini uygulayan deney grubu başlangıçta kontrol

grubuyla hemen hemen eşit puanlar almışken, ünitenin işlenişinde işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin uygulanması sonucunda iki grup arasında 11 puanlık bir fark ortaya çıkmıştır. Bütün bunlar işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin daha kalıcı bir öğrenme sağladığı şeklinde yorumlanabilir.

TABLO 20: Öğrencilerin Ön Testten Aldıkları Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre t- Testi Sonuçları

Cinsiyet	F	x	ss	sd	t	P
Kız	35	12,8378	3,0688	70	,245	-
Erkek	37	13,0286	3,5271			

Tablo 20'ye göre ön test puanları arasında anlamlı farklılaşma tespit edilememiştir. Bu bulguya dayanılarak, araştırmanın başlangıcında, kız ve erkek öğrenciler arasında bilgi düzeyi bakımından anlamlı fark bulunmadığı söylenebilir.

TABLO 21: Öğrencilerin Son Test 1'den Aldıkları Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre t- Testi Sonuçları

Cinsiyet	F	x	ss	sd	t	p
Kız	35	25,8108	6,1094	70	1,865	-
Erkek	37	28,3429	5,3630			

Tablo 21'e göre kız ve erkek öğrencilerin son test 1'den aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılaşma tespit edilememiştir.

Yapılan uygulama çalışmalarından sonra gerçekleştirilen son test 1' de kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı fark çıkmadığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre, kız ve erkek öğrencilerin işbirliğine dayalı öğrenme ve geleneksel öğrenme yöntemlerinin uygulandığı Sosyal Bilgiler derslerindeki öğrenme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı söylenebilir.

TABLO 22: Öğrencilerin Son Test 2'den Aldıkları Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre t- Testi Sonuçları

Cinsiyet	f	x	ss	sd	t	P
Kız	35	22,5676	6,8172	70	1,331	-
Erkek	37	24,7429	7,0517			

Tablo 22'te görüldüğü üzere; göre kız ve erkek öğrencilerin son test 2'den aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılaşma tespit edilememiştir. Bu durum, işbirliğine dayalı öğrenme ve geleneksel öğrenme yöntemlerinin uygulandığı Sosyal Bilgiler derslerindeki öğrencilerin, cinsiyetleri arasında öğrenme farklılıkları olmadığını göstermektedir.

TABLO 23: Öğrencilerin Erişi Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t- Testi Sonuçları

Cinsiyet	f	x	ss	sd	t	p
Kız	37	12,9730	5,38	70	1,93	-
Erkek	35	15,3143	5,68			

Tablo 23'e göre, kız ve erkek öğrencilerin erişim puanları arasında anlamlı farklılaşma tespit edilememiştir. Bu durum, işbirliğine dayalı öğrenme ve geleneksel öğrenme yöntemlerinin uygulandığı Sosyal Bilgiler derslerindeki öğrencilerin, cinsiyet faktörünün erişim puanları üzerinde ayırıcı bir unsur olmadığını göstermektedir.

TABLO 24: Kız Öğrencilerin Erişi Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre t- Testi Sonuçları

Grup	f	x	ss	sd	t	p
Deney	17	17,29	2,49	36	-6,612	.01
Kontrol	21	9,38	4,38			

Tablo 24'e göre deney ve kontrol grubundaki kız öğrenci erişim puanları arasında deney grubu lehine .01 düzeyinde anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Bu sonuca dayanılarak, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin kız öğrencilerin bilişsel erişim puanlarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

TABLO 25: Erkek Öğrencilerin Erişi Puanlarının Deney ve Kontrol Gruplarına Göre t- Testi Sonuçları

Grup	f	x	ss	sd	t	p
Deney	15	19,21	4,36	32	-6,549	.01
Kontrol	19	10,66	2,84			

Tablo 25'e göre deney ve kontrol grubundaki erkek öğrenci erişim puanları arasında deney grubu lehine .01 düzeyinde anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Bu sonuca dayanılarak, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin erkek öğrencilerin bilişsel erişim puanlarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

TABLO 26: Öğrencilerin Bilişsel Erişi Puanlarının Annenin Mesleki Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı İle İlgili Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	sd	f	p
Ön test	Gruplar Arası	43,030	10,758	4	1,002	-
	Gruplar İçi	719,622	10,741	67		
	Toplam	762,653		71		
Son test 1	Gruplar Arası	224,153	56,038	4	1,697	-
	Gruplar İçi	2212,722	33,026	67		
	Toplam	2436,875		71		
Erişi	Gruplar Arası	279,852	69,963	4	2,373	-
	Gruplar İçi	1975,259	29,481	67		
	Toplam	2255,111		71		
Son test 2	Gruplar Arası	314,126	78,531	4	1,678	-
	Gruplar İçi	3134,749	46,787	67		
	Toplam	3448,875		71		

Tablo 26'ya göre ön test, son test 1, son test 2 eriş testi puanları ile annenin mesleki durumu arasında anlamlı farklılaşma bulunamamıştır.

Yukarıdaki bulgulara dayanılarak, annenin mesleki durumunun öğrencilerin başarısını ve öğrenmelerinin kalıcılığını etkilemediği söylenebilir. Ayrıca, annenin mesleki durumunun ayırıcı bir unsur olmadığı sonucuna da varılabilir.

TABLO 27: Öğrencilerin Bilişsel Erişi Puanlarının Babanın Meslek Durumuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığı İle İlgili Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	sd	f	p
Ön test	Gruplar Arası	83,500	20,875	4	2,059	-
	Gruplar İçi	679,153	10,137	67		
	Toplam	762,653		71		
Son test 1	Gruplar Arası	494,657	123,664	4	4,266	-
	Gruplar İçi	1942,218	28,988	67		
	Toplam	2436,875		71		
Erişi	Gruplar Arası	394,090	98,522	4	3,547	-
	Gruplar İçi	1861,021	27,776	67		
	Toplam	2255,111		71		
Son test 2	Gruplar Arası	956,626	239,156	7	6,429	.01
	Gruplar İçi	2492,249	37,198	67		
	Toplam	3448,875		71		

Tablo 27'ye göre ön test, son test 1, erişim testi puanları arasında babanın mesleki durumuna göre anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

Yukarıdaki bulgulara dayanılarak, babanın mesleki durumunun başarıyı etkilemediği söylenebilir. Ayrıca, babanın mesleki durumunun ayırıcı bir unsur olmadığı sonucuna da varılabilir. Ancak son test 2 puanları ile öğrencilerin babalarının mesleği arasında .01 düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu bulguya dayanılarak, babanın mesleğinin öğrencilerin öğrenmelerindeki kalıcılığa etkisinin olduğu söylenebilir.

TABLO 28: Öğrencilerin Bilişsel Erişi Puanlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklaşp Farklaşmadığı ile ilgili Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	sd	f	P
Ön test	Gruplar Arası	66,450	22,150	3	2,163	-
	Gruplar İçi	696,202	10,238	68		
	Toplam	762,653		71		
Son test 1	Gruplar Arası	84,018	28.006	3	,809	-
	Gruplar İçi	2352,857	34,601	68		
	Toplam	2436,875		71		
Erişi	Gruplar Arası	3,012	1,004	3	,030	-
	Gruplar İçi	2252,099	33,139	68		
	Toplam	2255,111		71		
Son test 2	Gruplar Arası	146,272	48,757	3	1,004	-
	Gruplar İçi	3302,603	48,568	68		
	Toplam	3448,875		71		

Tablo 28'e göre, ön test, son test 1, eriş testi, son test 2 puanları arasında anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılaşma bulunamamıştır.

Yukarıdaki bulgulara dayanılarak, annenin eğitim durumunun öğrencilerin başarısını ve öğrenmelerindeki kalıcılığı etkilemediği söylenebilir. Ayrıca bu durum, annenin eğitim durumunun ayırıcı bir unsur olmadığını da göstermektedir.

TABLO 29: Öğrencilerin Bilişsel Erişi Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile ilgili Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	sd	f	p
Ön test	Gruplar Arası	101,066	33,689	3	3,463	-
	Gruplar İçi	661,587	9,729	68		
	Toplam	762,653		71		
Son test 1	Gruplar Arası	244,913	81,638	3	2,533	-
	Gruplar İçi	2191,962	32,235	68		
	Toplam	2436,875		71		
Erişi	Gruplar Arası	90,615	30,205	3	,949	-
	Gruplar İçi	2164,496	31,831	68		
	Toplam	2255,111		71		
Son test 2	Gruplar Arası	214,899	71,633	3	1,506	-
	Gruplar İçi	3233,976	47,558	68		
	Toplam	3448,875		71		

Tablo 29'a göre ön test, son test 1, eriş testi, son test 2 puanlarının babanın eğitim durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Yukarıdaki bulgulara dayanılarak, babanın eğitim durumunun öğrencilerin başarısını ve öğrenmelerinin kalıcılığını etkilemediği söylenebilir. Buradan hareketle babanın eğitim durumunun ayırıcı bir unsur olmadığı sonucuna da varılabilir.

TABLO 30: Öğrencilerin Bilişsel Erişi Puanlarının Ailenin Aylık Gelir Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile ilgili Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	sd	f	p
Ön test	Gruplar Arası	19,103	6,368	3	,582	-
	Gruplar İçi	743,550	10,935	68		
	Toplam	762,653		71		
Son test I	Gruplar Arası	211,790	70,597	3	2,157	-
	Gruplar İçi	2225,085	32,722	68		
	Toplam	2436,875		71		
Erişi	Gruplar Arası	169,276	56,425	3	1,840	-
	Gruplar İçi	2085,835	30,674	68		
	Toplam	2255,111		71		
Son test II	Gruplar Arası	310,258	103,419	3	2,241	-
	Gruplar İçi	3138,617	46,156	68		
	Toplam	3448,875		71		

Tablo 30'a göre ön test, son test 1, erişiş testi, son test 2 puanlarının öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Yukarıdaki bulgulara dayanılarak, ailelerin aylık gelir durumunun öğrencilerin başarısını ve öğrenmelerinin kalıcılığını etkilemediği söylenebilir. Buradan hareketle ailelerin aylık gelir durumunun ayırıcı bir unsur olmadığı sonucuna da varılabilir.

IV: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Tartışma

Bu araştırmanın amacı; sosyal bilgiler öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin kullanılmasının bilişsel erişim düzeyine etkisini ortaya koymaktır. Bu amaçla 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders programından işbirliğine dayalı öğrenme yöntemini kullanılmasına olanak sağlayacak uygun bir konu belirlenmiştir. Konu, deney ve kontrol gruplarında farklı birer öğretim yöntemi kullanılarak işlenmiştir. Deney ve kontrol gruplarına 39 soruluk bir bilgi testi uygulanmıştır. Deney grubu 17 kız 19 erkek öğrenciden, kontrol grubu ise 20 kız 16 erkek öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırma sürecine katılan deney ve kontrol gruplarının ön testten aldıkları puanlar arasında manidar bir farklılaşma bulunamamıştır. Öğrencilerin ön testten aldıkları puanlar arasındaki farklılaşmanın anlamsız olması, son test 1 ve son test 2'den elde edilen farklılaşmaların işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin etkililiğine bağlanacaktır.

Ön test sonuçları cinsiyet açısından değerlendirildiğinde, kız ve erkek öğrenciler arasında konu hakkında ön bilgi ve becerilere sahip olma bakımından bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç deney ve kontrol grupları için de aynıdır.

Ön test ve son test 1 sonuçları karşılaştırıldığında ise şu durum görülmektedir: Geleneksel öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubunda ön test ve son test 1 puanları arasında .01 düzeyinde son test lehine anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Aynı sonuç işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin kullanıldığı deney grubunda da elde edilmiştir. Ancak deney grubunun son test 1 sonuçları ortalama puanı 30,94 kontrol grubunun son test 1 ortalama puanı ise 23,13'tür. Deney grubunun son test 1 ortalama puanı görüldüğü gibi daha

yüksektir. Bu sonuç, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin geleneksel öğretim yöntemine göre daha başarılı olduğunu göstermektedir.

Yukarıdaki sonuç daha önce yurtdışında Slavin ve Karwet (1981); Marvarech, Stern ve Levita (1987); Nattiv Lazarovwitz ve Karsenty (1990); Bonaparte (1990); Johnson ve Johnson (1990); Kusters (1991) tarafından yapılmış araştırmaların sonuçları ile aynıdır. Bu araştırmalar farklı alanlarda yapılmış olmasına rağmen, hepsi de işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin öğrencilerin başarı üzerindeki etkisini incelemişler ve işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi diğer yöntemlere göre daha etkili olduğunu bulmuşlardır.

Bu araştırmada ulaşılan sonuç, ülkemizde daha önce yapılan işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin çeşitli tekniklerinin uygulandığı ve işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin öğrenci başarısı üzerindeki olumlu etkilerini ortaya çıkaran birçok araştırma (Açıkgöz 1990, 1993; Akın 1996, Gömleksiz 1994; Gömleksiz ve Temel 1994; Gömleksiz ve Özyürek 1994; Gömleksiz ve Yıldırım 1996; Erçelebi 1995; Kasap 1996; Kocabaş 1995; Öcal 1996) sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Bu araştırmalar farklı alanlarda yapılmıştır. Ancak araştırmaların tümünde işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin diğer yöntemlere göre daha etkili olduğu bulunmuştur.

Son test 1'in uygulanmasından 3 hafta sonra son test 2 uygulanmıştır. Kontrol grubunun son test 1 ve son test 2 puanları karşılaştırıldığında aralarında .01 düzeyinde anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Deney grubunda ise anlamlı farklılaşma bulunamamıştır. Ayrıca, kontrol grubunda son test 1 ve son test 2 arasındaki puan farkı 5,11 deney grubunda ise yaklaşık olarak 1,72 puan civarındadır. Bu sonuç işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi ile işlenen derslerde öğrenilen bilgilerin geleneksel öğretim yöntemi ile işlenen derslerde öğrenilen bilgilere göre daha kalıcı olduğunu göstermektedir.

Ön test ve son test 2 sonuçları karşılaştırıldığında kontrol grubunda da deney grubunda da .01 düzeyinde anlamlı farklılaşma tespit edilmiştir. Ancak

öntest ve sontest 2'den alınan puanlar arasındaki fark karşılaştırıldığında, kontrol grubundaki öğrencilerin son test 1 puanları ön test puanlarından 5 puan fazla iken, deney grubunda ise 17 puanlık bir artış görülmektedir. Bu sonuç işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin daha kalıcı bir öğrenme sağladığını kanıtlamaktadır.

Kız ve erkek öğrencilerin son test 1'den aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılaşma tespit edilememiştir. Yapılan uygulama çalışmalarından sonra gerçekleştirilen son test 1'de kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı fark çıkmadığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre, kız ve erkek öğrencilerin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine karşı ilgilerinde fark olmadığını söyleyebilir.

Kız ve erkek öğrencilerin son test 2'den aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılaşma tespit edilememiştir. Yapılan son test 2'de kız ve erkek öğrencilerin aldıkları başarı puanları arasında anlamlı farklılaşma olmadığı görülmektedir. Bu durum kız ve erkek öğrencilerin işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine karşı ilgilerinin farklılaşmadığı görüşünü desteklemekle birlikte, cinsiyetler arasında öğrenme farklılıkları ortaya çıkmadığını göstermektedir.

Kız ve erkek öğrencilerin erişim puanları arasında anlamlı farklılaşma tespit edilememiştir. Buradan hareketle cinsiyet faktörünün, bilişsel erişim puanları üzerinde ayırıcı bir unsur olmadığı söylenebilir. Ancak, deney ve kontrol grubundaki kız öğrenci erişim puanları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Bu durum, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin kız öğrencilerin bilişsel erişim puanlarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Ayrıca, deney ve kontrol grubundaki erkek öğrenci erişim puanları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Bu durum işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin erkek öğrencilerin bilişsel erişim puanlarını da olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Bu sonuç, işbirlikli öğrenmenin hatırdan tutma konusunda olumlu etkilerinin bulunduğu görüşünü ve bu konuda yapılan birçok araştırmayı (Slavin ve Karvet 1981; Johnson ve Johnson 1990; Açıkgöz 1990; Gömleksiz 1994; Erçelebi 1995; Kasap 1996) destekleyen bir bulgudur.

Ön test, son test 1, son test 2 eriş testi puanları ile annenin mesleki durumu arasında anlamlı farklılaşma bulunmamıştır. Bu sonuca dayanılarak, annenin mesleki durumunun öğrencilerin başarısını ve öğrenmelerinin kalıcılığını etkilemediği söylenebilir.

Ön test, son test 1, eriş testi puanları arasında babanın mesleki durumuna göre anlamlı farklılaşma bulunmamıştır. Son test 2 puanları ile öğrencilerin babalarının mesleği arasında .01 düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur.

Ön test, son test 1, eriş testi, son test 2 puanları arasında anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılaşma bulunmamıştır. Bu sonuç, annenin eğitim durumunun öğrencilerin başarısını ve öğrenmelerinin kalıcılığını etkilemediği şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilerin ön test, son test 1, eriş testi, son test 2 puanlarının babanın eğitim durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu bulguya bağlı olarak, babanın eğitim durumunun öğrencilerin başarısını ve öğrenmelerinin kalıcılığını etkilemediği söylenebilir.

Öğrencilerin ön test, son test 1, eriş testi, son test 2 puanlarının ailelerinin aylık gelir durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu bulguya dayanılarak, ailenin ekonomik durumunun öğrencilerin başarısını ve öğrenmelerinin kalıcılığını etkilemediği söylenebilir.

4.2. Sonuç ve Öneriler

Burada 4. sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin öğrencilerin bilişsel eriş düzeyine etkisini sınamak amacıyla yapılan bu araştırmayla elde edilen bulgulardan ortaya çıkan sonuçlar üzerinde durulmuş ve bu bulgular doğrultusunda öneriler getirilmiştir.

4.2.1. Sonuçlar

1. Sosyal Bilgiler derslerindeki öğrencilerin bilişsel erişİ puanları, işbirliğine dayalı öğrenme ve geleneksel ğretim yöntemlerine göre anlamlı farklılaşma bulunmuştur.
2. Sosyal Bilgiler derslerindeki öğrencilerin kalıcılık puanları, işbirliğine dayalı öğrenme ve geleneksel ğretim yöntemlerine göre anlamlı farklılaşma bulunmuştur.
3. Sosyal Bilgiler derslerindeki öğrencilerin bilişsel erişİ puanları, cinsiyet değişkenine göre farklılaşma bulunmamıştır. Ancak kız deney ve kontrol grupları, erkek deney ve kontrol grupları erişİ puanları arasında anlamlı bir farklılaşma vardır.
4. Sosyal Bilgiler derslerindeki öğrencilerin bilişsel erişİ puanları, anne ve babanın mesleki durumuna göre farklılaşma bulunmamıştır.
5. Sosyal Bilgiler derslerindeki öğrencilerin bilişsel erişİ puanları, anne ve babanın eğitim durumuna göre farklılaşma bulunmamıştır.
6. Sosyal Bilgiler derslerindeki öğrencilerin bilişsel erişİ puanları, ailenin aylık gelir durumuna göre farklılaşma bulunmamıştır.

4.2.2. Öneriler

1. Sosyal Bilgiler derslerinin daha etkili ve verimli işlenebilmesi için sınıf öğretmenlerine işbirliğine dayalı öğrenme yöntem ve teknikleri hakkında seminerler ya da hizmet içi kurslar verilmelidir.
2. Okullarda yapılacak program geliştirme çalışmalarında eğitimci ve öğretmenler, işbirliğine dayalı öğrenme yöntemlerinin kullanılmasına zemin hazırlamalıdır.
3. Sosyal Bilgiler ğretimine işbirliğine dayalı öğrenme yöntemine başlamadan önce, öğrencilere grup çalışmasının nasıl yapılması gerektiği hakkında bilgiler verilmelidir.

4. İşbirliğine dayalı öğrenme gruplarında, bütün öğrencilerin aktif görevler almaları sağlanmalıdır.
5. İşbirliğine dayalı öğrenme tekniklerinden Grup Araştırması tekniğinin ilköğretimin değişik sınıflarında ve farklı derslerde uygulandığı deneysel araştırmalar yapılmalıdır.
6. Sosyal Bilgiler konularının işlenişinde sadece belli kitaplara bağımlı kalınmayıp, bunun yanında dersle ilgili çeşitli kaynakların teminine önem verilmelidir.
7. Öğrencilerin araştırma yapacakları bir kütüphanenin ve laboratuvarın okullarda bulunmasına özen gösterilmelidir.

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ, Kamile Ün (1992). *İşbirlikli Öğrenme, Kuram, Araştırma, Uygulama*. Malatya: Uğurel Matbaası.

_____ (1991). *İşbirliğine Dayalı Öğrenme, Grupla Yarışma ve Bütün Sınıf Öğretimi Etkinliklerinin Yabancı Dil Başarısı ve Hatırda Tutma Üzerindeki Etkileri*. Malatya: Yayınlanmamış Araştırma Raporu.

_____ (1990). *İşbirliğine Dayalı Öğrenme ve Geleneksel Öğretiminin Üniversite Öğrencilerin Akademik Başarı, Hatırda Tutma Düzeyleri ve Duyuşsal Özellikleri Üzerindeki Etkileri*. Ankara: Eğitim Bilimleri I. Ulusal Kongresi.

AKIN, N.Selma (1996). *Geleneksel Öğretim Yöntemleri ile İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Fen Bilgisi Öğretimi Üzerindeki Etkileri*. İzmir: D.E.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

ARTZT, A.F.& NEWMAN, C.M. (1990). *Cooperative learning*. Mathematics Teacher, 83, 448-452.

BARTH, James L. ve DEMİRTAŞ, Abdullah (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: YÖK / Dünya Bankası Milli Eğitim Geliştirme Projesi.

BAYAZITOĞLU, Ethem Nazif (1996). *İlköğretim İkinci Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde Eğitsel Oyunlar, Erişi ve Kalıcılık*. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretimde Program Geliştirme ve Öğretim Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

BAYKARA, Kevser (1999). *İşbirliğine Dayalı Öğrenme Teknikleri ve Denetim Odakları Üzerine Bir Çalışma*. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

BİLEN, Sermin (1995). *İşbirlikli Öğrenmenin Müzik Öğretimi ve Güdüsel Süreçler Üzerindeki Etkileri*. İzmir: D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

BİRBİR, Meral; BİRBİR, Yaşar; SALAN, Ümit (1999). "Küçük Gruplarla Fen Eğitiminin Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi". *M.Ü.Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. Sayı:265-272.

BOZKURT, Yusuf (1999). *İlkokul 4.Sınıf Matematik Dersinde İşbirlikli Öğrenme Sonucunda Kullanılan Farklı Ölçme Tekniklerinin Başarıyı Ölçme Düzeyine Etkisi*. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

ÇALIŞKAN, Hasan (1999). *Bilgisayar Destekli Kubaşık Öğrenmede Geribildirim Türü ve Öğrenme Bağlamının Akademik Başarı ve Tutumlar Üzerindeki Etkisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi .

DELEN, Hasan (1998). *Temel Eğitim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kubaşık Öğrenme Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi*. Adana: Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

DEMİREL, Özcan (2000). *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*. 2. Baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık.

_____ (1991). "Eğitimde Nitelik Geliştirmede İşbirliğine Dayalı Öğrenme ile Tam Öğrenmenin Yeri ve Önemi". *Eğitimde Arayışlar I. Sempozyumu Eğitimde Nitelik Geliştirme*. İstanbul.

ERDEN, Münire (tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.

_____ (1988). "Grup Etkiliği Öğretim Tekniğın Öğrenci Başarısına Etkisi". Ankara: *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi* Sayı: 3, ss:79-86.

_____ (1991). "Küçük Grupla Öğretim Yöntemlerinin Bilgisayar Destekli Öğretimde Kullanılması". *Eğitim Teknolojisi ve Bilgisayar Destekli Eğitim I. Sempozyumu*. Eskişehir.

ERDEM, Levent (1994). "İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Yüksek Öğretimdeki Başarıya Etkisi". İstanbul: *Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü* Cilt: 18, s.94.

ERÇELEBİ, Emel (1995). *Geleneksel Öğretim Yöntemleri ile İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Matematik Öğretimi Üzerindeki Etkileri*. İzmir: D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

FİDAN, Nurettin (1996). *Eğitim Psikolojisi Okulda Öğrenme Öğretme*. Ankara: Alkım Yayınevi.

GÖMLEKSİZ, Müfit (1997). *Kubaşık Öğrenme Temel Eğitim Dördüncü Sınıf Öğrencilerin Matematik Başarısı ve Arkadaşlık İlişkileri Üzerine Deneysel Bir Çalışma*. Adana: Baki Kitap ve Yayınevi.

- _____ (1993). *Kubaşık Öğrenme Yöntemi ile Geleneksel Yöntemin Demokratik Tutumlar ve Erişiyeye Etkisi*. Adana: Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- _____ TEMEL, A. (1994). "Genel Öğretim Yöntemleri Dersinde Uygulanan Kubaşık Öğrenme Yönteminin Benlik Saygısı ve Erişiyeye Etkisi". Adana: Ç.Ü. Eğitim Fakültesi I. Eğitim Bilimleri Kongresi Kuram-Uygulama-Araştırma; Bildiriler.
- _____ ; YILDIRIM, F. (1996). "Kubaşık Öğrenme Yönteminin Türk Dili Dersine İlişkin Tutumlar ve Akademik Başarı Üzerindeki Etkisi". Adana: Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi. 2 (14).
- _____ (1997). *Düzyey Kümeleri Temel Eğitim 2. Aşamada Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma*. Adana: Baki Kitapevi.
- _____ TÜMKAYA, S. (1997). "Kubaşık Öğrenme Yönteminin Sınıf Öğretmenliği Bölümü Birinci Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarıları ile Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejileri Üzerine Etkisi". Adana: Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi 2 (16).
- _____ ÖZYÜREK, D. (1994). " Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Uygulanan Kubaşık Öğrenme Yönteminin Erişiyeye, Demokratik Tutumlara ve Benlik Saygısına Etkisi". Adana.1.Eğitim Bilimleri Kongresi.Kuram-Uygulama-Araştırma: Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi. 476-493
- GÜNGÖRDÜ, Ersin. (2001).*İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. 1.Basım.Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- İŞMAN, Aytekin; ESKİCUMALI, Ahmet (2000). *Eğitimde Planlama ve Değerlendirme*. 2. Baskı. Adapazarı: Değişim Yayınları.
- JOHNSON, D.W, MARUYAYAMA G., JOHNSON R. , NELSON C., and SKON L. (1981). "The effects of co-cooperative, competitive, and individualistic goal structures on achivement". *A meta- anaysis, Psychological Bulletin*, 89, 47-62.
- JOHNSON, D.W., & JOHNSON, R.T. (1981). "The integration of the handicapped into the regular classroom: Effects of cooperative and individualistic instruction". *Contemporary Educational Psychology*, 6, 344-53.
- KARA, Z.(1994). "İşbirliğine Dayalı Paylaşmalı Dönütün Başarı ve Hatırda Tutma Üzerindeki Etkileri". Adana: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bildiriler I. Eğitim Bilimleri Kongresi (Kuram-Uygulama-Araştırma) Eğitimde Psikolojik Hizmetler, Eğitim Programları ve Öğretimi cilt: 2 s: 494-507.

- KARAOĞLU, İzzet Baki (1998). *Geleneksel Öğretim Yöntemleri ile İşbirlikli Öğrenmenin Öğrenci Başarısı, Hatırda Tutma ve Sınıf Yönetimi Üzerindeki Etkileri*. İzmir: D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- KOCABAŞ, Ayfer (1995). *İşbirlikli Öğrenmenin Blokflüt Öğretimini ve Öğrenme Stratejileri Üzerindeki Etkileri*. İzmir: D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- KASAP, Hale (1996). *İşbirlikli Öğrenme Fen Başarısı, Hatırda Tutma, Öğrenci Yüklemeleri ve İşbirlikli Öğrenme Gruplarındaki Etkileşim*. İzmir: D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- KURT, Işıl (2001). *Fen Eğitiminde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrencilerin Başarısına, Kavram Öğrenmesine ve Hatırlamasına Etkisi*. İstanbul: M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- KÜÇÜKTEPE, Seval (1998). *“İlköğretim Okullarında 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Sınıf içi Öğretmen Davranışlarını Gerçekleştirme Düzeyi”*. Bolu: Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- MEB (1998). “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı”. *Tebliğler Dergisi*. Cilt:61, Sayı:2487. Ankara: Anı Yayıncılık.
- NAMLU, Ayşen Gürcan (1999). *Bilgisayar Destekli İşbirliğine Dayalı Öğrenme*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. Yayın No:1145 Eğitim Fakültesi Yayınları. No:57.
- OKTAR, İlhan (1995). *Geleneksel İşbirliği ve Ödüllü Değişim Ekonomisine Dayalı Öğrenmenin Öğrenci Erişisi Üzerine Etkisi*. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- ÖNER, Serdar (1999). *İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kubuşık Öğrenme Yönteminin Eleştirel Düşünme ve Akademik Başarıya Etkisi*. Adana: Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZKAN, Hasan Hüseyin (1999). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme ile Anlatım ve Soru – Cevap Yöntemlerinin Etkiliklerinin Karşılaştırılması*. Erzurum: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZDER, Hasan (2000). “Tam Öğrenmeye Dayalı İşbirlikli Öğrenme Modelinin Etkililiği”. Ankara: *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 19:121.

- ÖZDEN, Yüksel (1998). *Öğrenme ve Öğretme*. 2. Baskı. Ankara: Pegem Yayınları.
- ÖZTÜRK, Cemil ve BAYSAL, Nurdan (1999). "Sınıf Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersine Karşı Tutumu". **IV. Ulusal Sınıf Öğretim Öğretmenliği Sempozyumu 15-16 Ekim 1998**, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (Özel Sayı). 6:13-21.
- _____, ÖZTÜRK, Cemil ve RAMİ, Otluoğlu (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. 1.Baskı. İstanbul. Pegem Yayınları.
- SABAN, Ahmet (2000). *Öğrenme Öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- SARITAŞ, Musa (1998). *İlköğretim Okulları 4.Sınıf Beden Eğitimi Dersi Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme Yöntemi ve Yarışmalı Öğrenme Yönteminin Etkileri*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- _____, Emel (1999). "İlköğretim I.Devrede İşbirlikli Öğrenme Yöntemi ile Geleneksel Öğrenme Yöntemlerinin Başarılı ve Başarısız Öğrenciler Üzerindeki Etkisi". **IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu. 15-16 Ekim 1998**, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (Özel Sayı). 6:13-21.
- SAĞLAM, Halil İbrahim (1997). *İlköğretim Okullarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretiminin Değerlendirilmesi*. İstanbul: M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- SAĞLAMER, Emin (1980). *İlkokulda Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Tekişik Matbaası
- SENEMOĞLU, Nuray (1998). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Özsen Matbaası
- ŞİMŞEK, Ali (1990). "Öğrenimde İşbirliğinin Yararları". **M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**. 2, 187-202
- SÖNMEZ, Veysel (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. 2.Basım. Ankara: Pegem.
- SÖNMEZ, Veysel (1994). Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı. 6.Basım. Ankara: Pegem
- SÜNBÜL, Ali Murat (1995). *İşbirliğine Dayalı Öğretim Yöntemlerinde Kullanılan Değerlendirme Biçiminin Öğrencilerin Erişi ve Tutumlarına Etkisi*. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- ŞİMŞEK, Ali (1990). "Öğretimde İşbirliğin Yararları". İstanbul: *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. s:2, ss.187-202.
- SLAVİN, R.E., LEAVEY, M.B., & MADDEN, N.A. (1984). "Combining cooperative learning and individualized instruction: Effects on student mathematics achievement, attitudes, and behaviors". *The Elementary School Journal*, 84, 409-422.
- YAŞAR, Şefik (1993). *Yabancı Dilde Okuma Becerilerin Geliştirilmesinde Küçük Gruplarda Öğretim Yönteminin Etkiliği*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 693 Eğitim Fakültesi Yayınları No:34.
- YILDIZ, Vesile (1999). "İşbirlikli Öğrenme ile Geleneksel Öğrenme Grupları Arasındaki Farklar". Ankara: *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 16-17, s:155-163.
- YEŞİL YAPRAK , B. (1993). "İşbirlikli Öğrenme ve İnsancı Eğitim Anlayışı". Ankara: *Hacettepe Üniversitesi PDR II Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bilimsel Çalışmaları (27-29 Eylül)* Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayını.

EKLER**EK-I: ÖĞRENCİ BİLGİ FORMU**

Sevgili öğrenciler,

Bu bir sınav değildir. Lütfen her soruyu dikkatle okuyun, soruları atlayıp atlamadığınızı kontrol edin, size en doğru gelen cevabı, parantez içlerindeki harfleri karalayarak işaretleyin. Cevaplarınız kesinlikle hiç kimseye açıklanmayacaktır. Yardımınız için şimdiden çok teşekkür ederim.

Barış ÇETİN

1. Cinsiyetiniz nedir?

- (a) Erkek
- (b) Kız

2. Annenizin mesleği nedir?

- a) Ev Hanımı
- b) İşçi
- c) Memur
- d) Öğretmen
- e) Diğer

3. Annenizin eğitim durumu nedir?

- a) İlkokul Muzunu
- b) Ortaokul Mezunu
- c) Lise ve Dengi Okul Mezunu
- d) Üniversite Mezunu
- e) Diğer

4. Babanızın mesleği nedir?

- a) İşçi
- b) Memur
- c) Serbest Meslek
- d) Öğretmen
- e) Diğer

5. Babanızın eğitim durumu nedir?

- a) İlkokul Mezunu
- b) Ortaokul Mezunu
- c) Lise ve Dengi Okul Mezunu
- d) Üniversite Mezunu
- e) Diğer

6. Ailenizin aylık geliri aşağı yukarı ne kadar olabilir? (Aşağıdaki rakamlardan hangisine yakınsa onu işaretleyiniz)

- a) 80-160 Milyon
- b) 161-250 Milyon
- c) 251-350 Milyon
- d) 351 Milyondan çok

BİTTİ
ÇOK TEŞEKKÜR EDERİM
HOŞÇAKALIN

EK-II: SOSYAL BİLGİLER DERSİ BAŞARI TESTİ

Sevgili çocuklar:

Aşağıda çoktan seçmeli 39 test sorusu bulunmaktadır. Sorulardan her biri dört seçeneklidir. Bu dört seçenek arasında sadece bir doğru seçenek vardır. Doğru kabul ettiğiniz seçeneği işaretleyiniz. Yanıtlarınızı soru kağıdı üzerine işaretleyiniz. Soruları yanıtlamadan önce adınızı ve soyadınızı yazmayı unutmayınız. Süre kırbeş dakikadır.

Başarılar dilerim.
Barış ÇETİN

Adı-Soyadı :.....
Sınıfı :.....
No :.....

SORULAR

1. Aşağıdakilerden hangisi tarihin tanımıdır?

- a) İnsanların geçmişteki yaşantılarını belgelerle anlatan bilimdir.
- b) Ay, yıl, yüzyıl gibi zaman dilimlerini anlatan bilimdir.
- c) Ayın dünyanın çevresinde 12 dolanım yapması için geçen zamandır.
- d) Dünyanın güneş çevresinde tam bir dolanımı için geçen süredür.

2. Aşağıdakilerden hangisi tarih öğrenmenin nedenlerindedir?

- a) Geçmişte dayanarak bizlere yol gösterir, ışık tutar.
- b) Atalarımızın nerede ve nasıl yaşadığını öğretir.
- c) Toplumun uygarlık alanında neler yaptığını öğretir.
- d) Hepsi

3. İnsanlık tarihindeki önemli olayların başlangıç ve bitiş zamanları dikkate alınarak belirlenen zaman dilimine ne ad verilir?

- a) Yüzyıl
- b) Yıl
- c) Çağ
- d) Milad

4. Aşağıdakilerden hangisi Miladi takvimin özelliklerinden değildir?

- a) 1 yıl, 365 gün 6 saattir.
- b) Hz. İsa'nın doğumu başlangıç kabul edilir.
- c) Güneş yılına göre düzenlenmiştir.
- d) 622 yılı başlangıç kabul edilir.

5. Tarih çağları hangi olayla başlamıştır?

- a) Ateşin bulunması
- b) Yazının bulunması
- c) Tekerleğin bulunması
- d) Demirin bulunması

6. Aşağıdakilerden hangisinde maden devirleri doğru sıralanmıştır?

- a) Bakır, Tunç, Demir
- b) Tunç, Demir, Bakır
- c) Demir, Tunç, Bakır
- d) Bakır, Demir, Tunç

I) İnsanlar mağaralarda, ağaç kavuklarında barınıyorlardı.

II) Yiyeceklerini avcılık ve toplayıcılıkla elde ediyordu.

III) Devrin sonlarına doğru ateşi buldular.

7. Yukarıda verilen bilgiler hangi tarih öncesi çağına aittir?

- a) Yontma Taş Devri
- b) Cilalı Taş Devri
- c) Maden Devri
- d) Bakır Devri

8. Aşağıdakilerden hangisi Anadolu'daki Maden devrine ait kültür merkezlerinden değildir?

- a) Van-Tilkitepe
- b) Antalya -Karin
- c) Yozgat-Alişar
- d) Çorum-Alaca

9. Aşağıdakilerden hangisi tarih çağlarından değildir?

- a) İlk Çağ
- b) Yeni Çağ
- c) Orta Çağ
- d) Son Çağ

10. "Kavimler Göçü " olarak bilinen tarihi olay, ne zaman olmuştur?

- a) M.Ö.375 'te
- b) M.Ö.500'te
- c) M.S 475 'te
- d) M.S. 375 'te

11. Aşağıdakilerden hangisi Kavimler Göçü'nün sonuçlarından değildir?

- a) Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması
- b) Avrupa'da yeni ulusların oluşması
- c) Büyük Hun Devleti'nin yıkılması
- d) İlk Çağın sona erip Orta Çağın başlaması

12. Büyük Hun Devleti'nin Teoman zamanında çok güçlü bir hale gelmesi hangi olaya neden olmuştur?

- a) Çin Seddi'nin yapılmasına
- b) Ötüken'in Büyük Hun Devleti'nin merkezi olması
- c) Büyük Hun Devleti'nin ikiye bölünmesine
- d) Çin'in vergiye bağlanmasına

13. Büyük Hun Devletinin Kuzey ve Güney olmak ikiye ayrılmasının temel nedeni nedir?

- a) Çin'in İpek Yolu'na hakim olması
- b) Mete Han'ın ölümü
- c) Çin'in böl ve yönet anlayışı
- d) Mete Han'ın orduya önem vermesi

14. Tarihte Türk adı ile kurulan ilk devlet aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Asya Hun Devleti
- b) Uygurlar
- c) Kutluklar
- d) Göktürkler

15. Göktürk Devleti nerede, hangi tarihte, kim tarafından kurulmuştur?

- a) 469 yılında, Ötüken'de Mete Han tarafından kurulmuştur.
- b) 552 yılında, Karabalgasun'da Bumin Kağan tarafından kurulmuştur.
- c) 469 yılında, Karabalgasun'da Mete Han tarafından kurulmuştur.
- d) 552 yılında, Ötüken'de Bumin Kağan tarafından kurulmuştur.

16. Uygur devleti ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- a) İlk yerleşik hayata geçen halk Uygur halkıdır.
- b) 745, "Kutluk Bilge Kül Kağan" tarafından kuruldu.
- c) Başkenti Ötüken'dir.
- d) Uygurlar, 840 yılında Kırgızlar tarafından yıkıldı.

17. Aşağıdaki Türk devletlerinden hangisi "Orta Asya'da kurulmamıştır?

- a) Asya Hun
- b) Avrupa Hun
- c) Göktürk
- d) Uygurlar

18. Orta Asya'da kurulan Türk devletlerin kuruluş sırası nedir?

- a) Göktürkler-Kutluklar-Hunlar-Uygurlar
- b) Hunlar-Göktürkler-Kutluklar-Uygurlar
- c) Uygurlar-Hunlar-Kutluklar-Göktürkler
- d) Kutluklar-Uygurlar-Hunlar-Göktürkler

19. Aşağıdakilerden hangisi Orta Asya'da kurulan Türk devletlerinin hükümdarlarının kullandığı ünvanlardan değildir?

- a) Kağan
- b) Han
- c) Hakan
- d) Yabgu

20. İlk Türk devletlerinde devlet işlerinin görüşüldüğü meclise ne ad verilir?

- a) Yuğ
- b) Kurultay
- c) Balbal
- d) Şaman

21. Türkler'in göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçmesi hangi dönemde olmuştur?

- a) Uygurlar
- b) Hititler
- c) Göktürkler
- d) Hunlar

22. Türk edebiyatının ve tarihinin ilk yazılı belgeleri nelerdir?

- a) Orhun yazıtları
- b) Bilge Kağan yazıtları
- c) Metehan yazıtları
- d) Bumin Kağan yazıtları

23. İlk Türklerde ölümlerin arkasından düzenlenen törene ne ad verilir?

- a) Balbal
- b) Yuğ
- c) Midas
- d) Şaman

24. Orta Asya'da, Türkler tarafından ölen kişinin mezarının yanına hayatta iken öldürdüğü düşman sayısı kadar dikilen heykellere ne ad verilir?

- a) Yuğ
- b) Balbal
- c) Midas
- d) Hiyeroglif

25. Türk Tarih Kurumunu kim kurmuştur?

- a) İsmet İnönü
- b) M.Kemal Atatürk
- c) Celal Bayar
- d) Mareşal Fevzi Çakmak

26. Hitit devleti ne zaman, kim tarafından yıkıldı?

- a) M.Ö.1200, Firigyalılar tarafından yıkıldı.
- b) M.Ö. 1500, Lidyalılar tarafından yıkıldı.
- c) M.Ö. 1400, Urartular tarafından yıkıldı.
- d) M.Ö. 1700, İyonyalılar tarafından yıkıldı.

27. Lidyalılar ne zaman, kim tarafından yıkıldı?

- a) M.Ö.500, Urartular
- b) M.Ö. 400, Frigyalılar
- c) M.Ö. 547, Persler
- d) M.Ö. 600, Lidyalılar

28. Urartular ne zaman, nerede kuruldu?

- a) M.Ö.900, Doğu Anadolu'da
- b) M.Ö.500, İç Anadolu'da
- c) M.S. 400, Marmara Bölgesinde
- d) M.Ö. 400 Karadeniz Bölgesinde

I) M.Ö.11 yüzyılda kuruldu.

II) İzmir ve Büyük Menderes bölgelerinde yerleştiler.

29. Yukarıda kendisi ile ilgili bilgi verilen uygarlık hangisidir?

- a) Uratular
- b) Lidyalılar
- c) Hititler
- d) İyonyalılar

30. Tarihte parayı ilk olarak kullanan devlet, aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Sümerler
- b) Urartular
- c) Lidyalılar
- d) Akadlar

I) Deniz kolonileri kurmak

II) Kimin kral olacağına karar vermek

III) Devlet işlerini görüşmek

IV) Suçları cezalandırmak

31. İlk çağ devletlerinde bulunan " Pankuş Meclisi " olmasaydı yukarıdaki işlerden hangisi yapılamazdı?

- a) I
- b) II
- c) III
- d) IV

32. Tarihin ilk yazılı antlaşması olan Kadeş Antlaşması hangi devletler arasında imzalanmıştır?

- a) Hititler-Persler
- b) Mısırlar-Asurlar
- c) Asurlar-Persler
- d) Hititler-Mısırlar

33. Aşağıdakilerden hangisi İlkçağ Anadolu uygarlıklarından değildir?

- a) Hititler
- b) Uratular
- c) Akadlar
- d) İyonlar

34. Aşağıdakilerden hangisi Mezopotamya uygarlığındaki devletler arasında yer almaz?

- a) Lidyalılar
- b) Asurlar
- c) Sümerler
- d) Babilliler

- 35. I. Bilimsel çalışmalar
II. Ticari anlaşmalar
III. Hukuk kuralları
IV Edebiyat Ürünleri**

Yukarıda verilenlerin hangisinde Anadolu Uygarlığı Mezopotamya Uygarlığı'ndan etkilenmemiştir?

- a) I
- b) II
- c) III
- d) IV

36. İlk yazıyı bularak, ilk hukuk kurallarını, takvimi ve matematik bilgilerini geliştiren devlet hangisidir?

- a) Akadlar
- b) Asurlar
- c) Babiller
- d) Sümerler

37. Asur tüccarlarının ticaret amacı ile Anadolu'ya gelmelerinin en önemli sonucu ne olmuştur?

- a) Anadolu'ya ilk hukuk kurallarının gelmesi
- b) Anadolu medeniyetlerinin çok zenginleşmesi
- c) Anadolu'da çeşitli kiralıklar kurmaları
- d) Anadolu medeniyetlerinin yazıyı öğrenmesi

38. Parsömen kağıdı hangi krallık döneminde icat edildi?

- a) Romalılar
- b) Akadlar
- c) Sümerler
- d) Bergama krallığı

39. Aşağıdakilerden hangisi, Mezopotamya'da uygarlık kuran devletlerden biri değildir?

- a) Babiller
- b) Urartular
- c) Sümerler
- d) Asurlar

EK III: GÜNLÜK DERS PLANLARI

GÜNLÜK DERS PLANI I

A.BİÇİMSEL BÖLÜM

Dersin Adı: Sosyal Bilgiler

Sınıfı: 4

Ünitenin Adı: Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu

Süre: 40+40+40

Öğrenme-öğretme Strateji ve Yöntemi: Geleneksel Öğretim Yöntemi

Kaynak Kitaplar: İlköğretim Sosyal Bilgiler 4; Resimli Bilgi Ansiklopedisi Cilt.I, ss:687-689,693-695; Ana Britanica. Cilt:20 s:353; Renkli Resimli Bilgi Ansiklopedisi. Cilt:5. ss:741-743; Büyük Laurosse. Cilt:22.ss:11258,11263; Anadolu ve Fen Liselerine Hazırlık. ss: 22-23; Ünitelerle İlköğretim 4.Sınıf. ss:524-526; Anadolu Liseleri Kolejler ve Devlet Parasız Yatılı Sınavlarına Hazırlık (İlkokul 4). ss:534-537

Araç-gereçler: Tarih Atlası Yüzyıl Çizelgesi, Tarih öncesi ve Tarih Devirleri Çizelgesi

KONUNUN ÖRÜNTÜSÜ

A) Tarih

1. Tarihin konusu
2. Tarih Öğrenmenin Gerekliği
3. Tarihte Zaman

B) Takvim ve Çeşitleri

1. Miladi Takvim
2. Hicri Takvim

C) Tarihin Başlangıcı ve Çağlar

1. Tarih Öncesi Çağlar

2. Tarih Çağları

ANA NOKTA

İnsanların geçmişi öğrenme isteği, tarih biliminin doğmasına neden olmuştur.

YARDIMCI NOKTA

Tarihin konusu, insan topluluklarının geçmişteki yaşayışlarıdır. Tarih, insanların geçmiş zamanlarındaki yaşayışlarını yer ve zaman göstererek, belgelere dayanarak anlatan bir bilimdir.

Amaç: Tarih kavramı bilgisi

Davranış: Tarih kavramının tanımını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Amaç: Tarih öğrenmenin neden gerekli olduğunu açıklayabilme

Davranış: Tarih öğrenmenin neden gerekli olduğunu bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

Amaç: Çağ kavramı bilgisi

Davranış: Çağ kavramının tanımını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

Amaç: Takvim çeşitleri ile ilgili tarihi olguların bilgisi

Davranış: 1. Miladi takvimin özelliklerini bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

2. Hicri takvimin özelliklerini bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

Amaç: Tarih öncesi çağlarla ilgili tarihi olguların bilgisi

Davranış: 1. Yontma taş devrinin özelliklerini bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

2. Cilalı taş devrinin özelliklerini bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

3. Maden devrinin özelliklerini bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

Amaç: Tarih öncesi çağların kronolojik sıra bilgisi.

Davranış: Tarih öncesi çağların kronolojik sırasını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

Amaç: Tarih çağların kronolojik sıra bilgisi

Davranış: Tarih çağların kronolojik sırasını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

B.GİRİŞ BÖLÜMÜ

1.DİKKAT ÇEKME:

Öğretmenin, Tarih nedir ? sorusunu sınıfa sorması. Yeter sayıda öğrenciye söz hakkı vermesi. Yanıtların hiç birine doğru yada yanlış dememesi. Bu soruyu unutmayın dedikten sonra, “Bu derste öğrendiklerinizle, yanıtlarınızın doğru olup olmadığını denetleyebileceksiniz.” Denerek konuya dikkat çekilir.

2.GÜDÜLEME:

Tarih, Takvim Çeşitleri, Tarihin Başlangıcı ve Çağlar ile ilgili sorulara doğru yanıtlar verip yüksek not alabilirsiniz. Ayrıca sorduğum sorulara doğru yanıt veren öğrencilere ödül verilecektir.

3.GÖZDEN GEÇİRME:

Bu dersin sonunda, Tarih, Takvim Çeşitleri, Tarihin Başlangıcı ve Çağlar hakkında araştırmalar yapabilirsiniz.

4.GEÇİŞ

Öğretmen “Tarih ve çağ kavramlarının ne anlama geldiğini önce ben anlatacağım. Her biriyle ilgili örnekler vereceğim. Anlamadığınız bir yer olursa, sözümü kesin. Tekrar anlatır ve örnek veririm. “ demesi. Öğrencileri arkaya yaslatması ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yapması.

C.GELİŞTİRME BÖLÜMÜ

ETKİNLİKLER

1. Öğretmen öğrencilere kitaplarından tarihin konusu nedir ? ile ilgili resimlere bakmalarını ister. Öğrencilerden resimde gördüklerini anlatmalarını ister.
2. Anlatamadığım yer var mı diye sorması. Varsa, tekrar açıklayıp yeni bir örnek vermesi.
3. Aşağıdaki soruların her birini değişik beş öğrenciye sorması. Doğru yanıtlayanlara pekiştirme vermesi. Yanlış, ya da eksik yanıtlayanlara ipucu vererek doğru yanıt bulmalarını sağlaması.

Sorular:

1.Tarih nedir?

Cevap: Tarih, insanların geçmiş zamanlarındaki yaşayışlarını yer ve zaman göstererek, belgelere dayanarak anlatan bilimdir.

2.Tarihin konusu nedir ?

Cevap: İnsan topluluklarının geçmişteki yaşayışlarıdır.

3.Tarih öğrenmek neden gereklidir?

Cevap: a) Geçmişte meydana gelen olayları inceleyerek günümüze ve geleceğe ışık tutar.

b) Geçmişte yapılan buluşların kimlere borçlu olduğumuzu öğretir.

c) Atalarımızın nerede ve nasıl yaşadıklarını öğretir.

d) Geçmişle olan bağlarımızı güçlendirir.

ARA ÖZET

Tarihin konusu, İnsan topluluklarının geçmişteki yaşayışlarıdır. İnsana ait olan hemen hemen her şey tarihin konusuna girer. Tarih, insanların geçmiş zamanlarındaki yaşayışlarını yer ve zaman göstererek, belgelere dayanarak anlatan bir bilimdir.

ARA GEÇİŞ

Öğretmen, tarihte zaman ve takvim ve çeşitleri konuları ile ilgili temel kavramlar var. Bu kavramların ne anlama geldiğini önce ben anlatacağım. Her biriyle ilgili örnekler vereceğim. Anlamadığımız bir yer olursa, sözümü kesin. "Tekrar anlatır ve örnek veririm" demesi. Öğrencileri arkaya yaslatması ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yapması.

Sorular:

1. Çağın tanımını nedir ?

Cevap:İnsanlık tarihindeki önemli olayların başlangıç ve bitiş zamanları dikkate alınarak belirlenen zaman dilimine denir.

2. Yüzyıl tanımını nedir ?

Cevap:Yüz yıllık bir zaman dilimine yüzyıl adı verilir.

3. Miladi takvimin özelliklerini sayınız ?

Cevap: a) 1 yıl, 365 gün saattir.

b) Hz.İsa'nın doğumu başlangıç kabul edilir.

c)Güneş yılına göre düzenlenmiştir.

4. Hicri takvimin özellikleri nedir ?

Cevap:

a) Bir ay yılı 354 gündür.

b) Ay yılına göre düzenlenmiştir.

c) Hz.Muhammed'in Mekke'den Medineye göç ettiği 622 yılını başlangıç kabul eder.

ARA ÖZET

İnsanlık tarihindeki önemli olayların başlangıç ve bitiş zamanları dikkate alınarak belirlenen zaman dilimine çağ denir. Yüz yıl ise yıllık bir zaman dilimine denir. Takvim, zamanımızı gösteren araçlardan biridir. Takvimler yılın aylara, ayların haftalara, haftaların günlere ayrılmasıyla hazırlanmıştır. Günümüze ulaşan ve bugün de kullanan takvimlerin en önemlileri şunlardır: Miladi takvim ve Hicri takvim.

ARA GEÇİŞ

Öğretmen, tarihin başlangıcı ve çağlar konusunda temel olgular var. Bu olguların ne anlama geldiğini önce ben anlatacağım. Her biriyle ilgili örnekler vereceğim. Anlamadığınız bir yer olursa, sözümü kesin. Tekrar anlatır ve örnek veririm. “ demesi. Öğrencileri arkaya yaslatması ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yapması.

Sorular:

1. Tarih öncesi çağlar hangileridir?

Cevap: taş devri ve maden devri

2. Taş devrini sırasıyla sayınız?

Cevap: Yontma Taş Devri, Cilalı Taş Devri, Maden Devri

3. Maden devrini sırasıyla sayınız?

Cevap: bakır, tunç, demir

4. Tarih çağları sıralayınız?

Cevap: İlk Çağ, Orta Çağ, Yeni Çağ, Yakın Çağ

5. Yontma taş devrinin özellikleri nelerdir ?

Cevap:a) İnsanlar mağaralarda, ağaç kavuklarında barınıyorlardı.

b) İnsanlar yiyeceklerini avcılık ve toplayıcılıkla elde ediyorlardı.

c) İnsanlar mağara duvarlarını hayvan resimleri ile süslüyorlardı.

d) Dönemin sonunda ateşi buldular.

6. Cilalı taş devrinin özellikleri nelerdir ?

Cevap a) Bu devirde insanlar, göl ve nehir kenarlarında küçük yerleşim yerlerinde oluşturdular.

b) Çeşitli hayvanları evcilleştirdiler.

c) Toplayıcılıktan kurtulup arpa, darı ve buğday tarımına başladılar.

d) Tarımla birlikte yerleşik yaşama geçtiler.

D.SONUÇ BÖLÜMÜ

1. ÖZET

Bilim adamları, insanlık tarihini, yazılı ve yazısız belgelere dayalı olarak incelenmektedir. Dünyanın çeşitli yerlerine dağılmış ilkel toplulukların tarihleri henüz yazılmamıştır. Bunun için yazının icadına kadar geçen döneme tarih öncesi çağlar denilmektedir. Yazının icadından sonraki dönemde de tarih çağları adı verilmektedir. Tarih Öncesi Çağlar: Taş Devri ve Maden Devri olarak ikiye ayrılır. Taş devri: Yontma Taş Devri, Cilalı Taş Devri, Maden Devri olmak üzere üçe ayrılır.

2. TEKRAR GÜDÜLEME:

Tarih, Takvim Çeşitleri, Tarihin Başlangıcı ve Çağlar ile ilgili sorulara doğru yanıtlar verip yüksek not alabilirsiniz. Ayrıca sorduğum sorulara doğru yanıt veren öğrencilere ödül verilecektir.

3.KAPANIŞ:

Dikkat çekme bölümündeki soru yenilenir. Öğrencilerden yanıtlar alınır.

E.DEĞERLENDİRME

Ünitenin sonunda bilgi testi öğrencilere verilecektir.

GÜNLÜK DERS PLANI II

A. BİÇİMSEL BÖLÜM

Dersin Adı: Sosyal Bilgiler

Sınıfı: 4

Ünitenin Adı: Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu

Süre: 40+40+40

Öğrenme-öğretme Strateji ve Yöntemi: İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yöntemi

Kaynak Kitaplar: İlköğretim Sosyal Bilgiler 4; Resimli Bilgi Ansiklopedisi Cilt.I, ss:687-689,693-695; Ana Britanica. Cilt:20 s:353; Renkli Resimli Bilgi Ansiklopedisi. Cilt:5. ss:741-743; Büyük Laurosse.Cilt:22.ss:11258,11263; Anadolu ve Fen Liselerine Hazırlık. ss: 22-23; Ünitelerle İlköğretim 4.Sınıf. ss:524-526; Anadolu Liseleri Kolejler ve Devlet Parasız Yatılı Sınavlarına Hazırlık (İlkokul 4). ss:534-537

Araç-gereçler: Tarih Atlası, Yüzyıl Çizelgesi, Tarih Öncesi ve Tarih Devirleri Çizelgesi

KONUNUN ÖRÜNTÜSÜ

A) Tarih

1. Tarihin konusu
2. Tarih Öğrenmenin Gerekliliği
3. Tarihte Zaman

B) Takvim ve Çeşitleri

1. Miladi Takvim
2. Hicri Takvim

C) Tarihin Başlangıcı ve Çağlar

1. Tarih Öncesi Çağlar
2. Tarih Çağları

ANA NOKTA

Tarih, insan topluluklarının bütün faaliyetlerinin, sebep ve sonuç ilişkileri içinde, yer ve zaman göstererek araştırıp inceleyen bilim dalıdır. Yazının bulunmasından önceki dönemlere tarih öncesi devirler, yazının bulunmasından sonraki dönemlere tarih devirleri denir.

YARDIMCI NOKTA

İnsan topluluklarının yaşayışları, kültür ve uygarlıkları tarih konusunu oluşturur. İnsana ait olan hemen her şey tarihin konusuna girer.

Amaç: Tarih kavramı bilgisi

Davranış: Tarih kavramının tanımını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Amaç: Tarih öğrenmenin neden gerekli olduğunu açıklayabilme

Davranış: Tarih öğrenmenin neden gerekli olduğunu bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

Amaç: Çağ kavramı bilgisi

Davranış: Çağ kavramının tanımını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

Amaç: Takvim çeşitleri ile ilgili tarihi olguların bilgisi

Davranış: 1. Miladi takvimin özelliklerini bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

2. Hicri takvimin özelliklerini bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

Amaç: Tarih öncesi çağlarla ilgili tarihi olguların bilgisi

Davranış: 1. Yontma taş devrinin özelliklerini bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

2. Cilalı taş devrinin özelliklerini bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

3. Maden devrinin özelliklerini bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

Amaç: Tarih çağları ile ilgili tarihi olguların bilgisi

Davranış: Tarih çağların yazının bulunmasıyla başladığını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme.

Amaç: Tarih öncesi çağların kronolojik sıra bilgisi.

Davranış: Tarih öncesi çağların kronolojik sırasını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

Amaç: Tarih çağların kronolojik sıra bilgisi

Davranış: Tarih çağların kronolojik sırasını bir dizi seçenek arasından seçip işaretleme

B.GİRİŞ BÖLÜMÜ

1.DİKKAT ÇEKME:

Öğrencilere “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu“ isimli yeni bir üniteye başlanacağı belirtilir. “ Sevgili çocuklar, Tarih neden öğreniyoruz ? Bu konuda ne söyleyebilirsiniz “ soru sınıfa sorulur ve istekli öğrencilerden cevaplar alınır. Bu sorumu unutmayın dedikten sonra, bu derste öğrendiklerinizle, yanıtlarınızın doğru olup olmadığını denetleyebileceksiniz. Denerek konuya dikkat çekilir.

2.GÜDÜLEME:

Tarih,takvim ve çeşitleri,tarihin başlangıcı ve çağlar ile ilgili sorulara doğru yanıtlar verip yüksek not alabilirsiniz. Ayrıca sorduğum sorulara doğru yanıt veren öğrencilere ödül verilecektir.

3.GÖZDEN GEÇİRME:

Ünitede yer alan bölümlerin başlıkları tahtaya yazılarak hakkında kısa bilgi verilir. Bugün hangi konu işleneceği belirtilir.

4.GEÇİŞ:

Öğretmenin “bir önceki derste getirmenizi istediğim araç-gereçleri herkes çıkarıp masanın üzerine koysun.” Demesi. Her masayı denetlemesi. Eksikler varsa tamamlaması ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yaptırmasıdır.

C.GELİŞTİRME BÖLÜMÜ

ETKİNLİKLER

- Öğretmen öğrencilere işleyecekleri Tarih, Takvim ve Çeşitleri, Tarihin Başlangıcı ve Çağlar konusunu; bu derste uygulayacakları yöntemi tanıtır.
- Öğretmen tarafından derse başlamadan önce öğrencileri birinci dönem Sosyal Bilgiler dersi karne notlarına göre öğrencileri altışar kişilik gruplara ayırır. Her konu betiminde gruplar yeniden bu kurala göre oluşturulur.
- Öğretmen okulda ve okul dışında öğrencilerin kullanabilecekleri kaynakları öğrencilere tanıtır.
- Öğrenciler ise araştırma yapacakları kaynakları gözden geçirerek, birbirleriyle tartışarak bu konuyu alt konulara ayırır.

2. Planlama

- Grup üyeleri birlikte çalışarak kendi alt konularını nasıl araştıracaklarını planlayacaklar.
- Konunun hangi yönlerini, hangi kaynaklardan yararlanarak hazırlayacaklarına ve nasıl bir iş bölümü yapacaklarına karar verirler.

3. Uygulama

- a) Öğretmen sınıfta öğrenme merkezi oluşturur.
- b) Her öğrenci kendi payına düşen kısım ile ilgili bilgiyi toplar.
- c) Bütün grup üyeleri bir araya gelerek topladıkları bilgileri paylaşarak grubun araştırma problemini çözmeye çalışırlar.
- d) Öğretmen tarafından grup tartışması teşvik edilir.
- e) Öğretmen öğrencilere rehberlik eder.

4. Analiz ve Sentez

- a) Öğrenciler grup raporlarının oluşturulması için çalışırlar.
- b) Bunun için her gruptan bir kişinin katıldığı yürütme kurulu oluşturulur.
- d) Bu kurul, grupların araştırma raporu için hazırladığı planları gözden geçirir.
- e) Öğretmen bu işlemler devam ederken öğrencilere rehberlik etmeye devam eder.

5. Raporun Sunulması

- a) Grup raporunu sınıfta sunmak için gruplar grup sözcüsü belirlenir.
- b) Her gruptan bir öğrenci grup raporunu sınıfa sunar.

6. Değerlendirme

- a) Öğrenciler diğer grupların sunumları ile ilgili değerlendirme sürecine katılırlar.
- b) Sınavlarda grupların kendi raporlarına dayalı olarak hazırladıkları sorulardan sorulur.

ARA ÖZET

İnsanların geçmişi öğrenme isteği, tarih biliminin doğmasına neden olmuştur. Tarihin konusu, insan topluluklarının geçmişteki yaşayışlarıdır. Tarih, insanların geçmiş zamanlarındaki yaşayışlarını yer ve zaman göstererek, belgelere dayanarak anlatan bir bilimdir. Tarih geçmişte meydana gelen olayları inceleyerek günümüze ve geleceğe ışık tutar, bizlere yol gösterir. Öğretmen diğer konuları kısaca özetler.

D.SONUÇ BÖLÜMÜ

1.ÖZET

Takvim, zamanımızı gösteren araçlardan biridir.Takvimler yılın aylara, ayların haftalara, haftaların günlere ayrılmasıyla hazırlanır. Günümüze ulaşan ve bugün de kullanılan takvimlerin en önemlileri şunlardır: Miladi Takvim ve Hicri Takvimdir.Tarih yazının bulunmasıyla başlamıştır. Bunun için yazının icadına kadar geçen döneme tarih öncesi çağlar denilmektedir. Yazının icadından sonraki döneme de tarih çağları adı verilmektedir. Tarih öncesi çağları: taş devri, yontma taş devri, cilalı taş devri, maden devri; tarih çağları ise:İlk Çağ, Orta Çağ, Yeni Çağ, Yakın Çağ'dır.

2.TEKRRAR GÜDÜLEME:

Tarih, takvim ve çeşitleri, tarihin başlangıcı ve çağlar konuları ile ilgili sorulara doğru yanıtlar verip yüksek not alabilirsiniz. Ayrıca sorduğum sorulara doğru yanıt veren öğrenciler ödül verilecektir.

3.KAPANIŞ:

Dikkat çekme bölümündeki soru yenilenir. Öğrencilerden yanıtlar alınır.

E.DEĞERLENDİRME

Ünitenin sonunda bilgi testi öğrencilere verilecektir.

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

16 Nisan 2001
İstanbul, .../...../.....

AYI : B.30.02.Mar.F8.00.00/ 367
ONU :

Bariş Çetin

İstanbul Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü' den alınan 05.04.2001 tarihli ve 636 sayılı İzin yazınızın cevabı ilişikte sunulmuş olup, bilgilerinizi rica ederim.

Prof.Dr.Ayla OKTAY
Müdür

Ek:9

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/636
KONU : Anket (Barış ÇETİN)

5.14/2001

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

İLGİ : Valilik Makamının 5-Nis-01 ve B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/623
sayılı Oluru.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Barış ÇETİN'in ilimiz Maltepe ilçesi Ataköseoğlu İlköğretim okulunda öğrencilere "Sosyal Bilgiler Öğretiminde İş Birliğine dayalı Öğrenme Yönetiminin İlköğretim 4.sınıf Öğrencilerin Bilişel Erişi Düzeylerine Etkisi" konulu anket çalışması yapmak isteği İLGİ Valilik oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi , gereğinin ilgi Valilik Oluru doğrultusunda yapılarak İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin bilgisinden sonra Okul Müdürlüklerine gerekli duyurunun anketçi tarafından yapılmasını , sonuçtan Müdürlüğümüz Kültür Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Nursel ALDABAK
Müdür a.
Müdür Yardımcısı V.

EKLER

Ek-1. İLGİ Olur
Ek-2. 7 sayfa anket

MARMARA ÜNİVERSİTESİ	
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	

10.4.2001 500

A. Özbenli
İlçe Müdürü

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/623
KONU : Anket (Barış ÇETİN)

5.14/2001

VALİLİK MAKAMINA

- İLGİ :** a) Milli Eğitim Bakanlığının 20.01.1988 ve Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğinin 610.BHİŞ.123 sayılı emri.
b) Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 21.02.2001 tarih ve B.30.02.Mar.F8.00.00/178 sayılı yazısı.
c) İlköğretim Müfettişleri Başkanlığının 13.01.2001 tarih ve B.08.4.MEM.4.34.00.13.410/132 sayılı yazısı.

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Barış ÇETİN'in ilimiz Maltepe ilçesi Ataköseoğlu İlköğretim okulunda öğrencilere "Sosyal Bilgiler Öğretiminde İş Birliğine dayalı Öğrenme Yönetiminin İlköğretim 4.sınıf Öğrencilerin Bilişel Erişi Düzeylerine Etkisi" konulu anket çalışması yapmak isteği ile ilgili İLGİ(b) yazı ve ekleri Müfettişlerce incelenerek İLGİ(c) yazıları ile sakınca olmadığı bildirilmektedir.

Adı geçenin yukarıda belirtilen konuda İLGİ(a) Bakanlık Emri Esasları dahilinde anket yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Nursel ALDABAK
Müdür a.

Müdür Yardımcısı V.

EKLER :

- Ek-1. İLGİ(b) yazı ve ekleri
Ek-2. İLGİ(c) Müfettiş raporu

O L U R

.../2001

Ömer BALİBEY

Vali a.

Milli Eğitim Müdürü

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
MALTEPE İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B.08.4.MEM.4.34.22.12.580/5063
KONU: Anket

17 NISAN 2001

ATAKÖSEOĞLU İLKÖĞRETİM OKULU MÜDÜRLÜĞÜNE

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı Öğrencisi Barış ÇETİN'in okulunuzda öğrencilere "Sosyal Bilgiler Öğretiminde İş Birliğine Dayalı Öğrenme Yönetiminin İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerin Bilişsel Erişim Düzeylerine Etkisi" konulu anket çalışmasının uygulanmasının uygun görüldüğüne dair 05.04.2001 tarih ve 580/623 sayılı Valilik Onayı ve anket formları ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Asuman GÖKSEL
Müdür a.
Şube Müdürü *as*

Ek-1(Valilik ve Onayı ve Anket Formları 9 sayfa)